

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας και Διαχείριση Κρίσεων»

**«Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ
ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ SARS-COV-2»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ

ΒΑΪΑ ΚΑΨΙΩΧΑ, ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΑ Π.Ε.

A.M. 6064201701005

ΤΡΙΠΟΛΗ, 2021

**«Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ
ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ SARS-COV-2»**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας και Διαχείριση Κρίσεων»

**«Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ
ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ SARS-COV-2»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ

ΒΑΪΑ ΚΑΨΙΩΧΑ, ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΑ Π.Ε.

A.M. 6064201701005

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΑΣΠΑΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΜΑΡΙΑ ΤΣΙΡΩΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΡΕΖΕΡΑΚΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΤΡΙΠΟΛΗ, 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ COVID-19 ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	17
ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	31
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	32
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	33
ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	63

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε ως διπλωματική εργασία στα πλαίσια της απόκτησης του μεταπτυχιακού τίτλου στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Διοίκηση υπηρεσιών υγείας και διαχείριση κρίσεων».

Ευχαριστώ από καρδιάς την επιβλέπουσα καθηγήτρια της εργασίας κ. Ασπασία Παναγιώτου για τη συμβολή και τη βοήθεια που πρόσφερε, προκειμένου να ολοκληρωθεί άρτια η εργασία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Η πανδημία COVID-19 που προκάλεσε ο κορωνοϊός SARS-COV-2 αποτελεί παγκόσμια πρόκληση για τη δημόσια υγεία. Εξαιτίας της ταχείας μετάδοσής του ιού, οι κυβερνήσεις εξέδωσαν μέτρα απαγόρευσης κυκλοφορίας, κοινωνικής απομόνωσης, κλείσιμο σχολείων, επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων. Ενόψει των παραπάνω περιοριστικών μέτρων, παγκοσμίως, αναφέρθηκε αύξηση των αρνητικών ψυχολογικών επιπτώσεων στα άτομα, όπως αυξημένη κατανάλωση αλκοόλ και ναρκωτικών, υψηλά επίπεδα άγχους, περιπτώσεις μετατραυματικού στρες και αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να περιγράψει τις μεταβολές στην συχνότητα εκδήλωσης ενδοοικογενειακής βίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας, τους παράγοντες που προκαλούν ή εντείνουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας,

Μέθοδος: Διενεργήθηκε εκτενής ανασκόπηση της βιβλιογραφίας από τις βάσεις δεδομένων Pubmed, Scopus και τη μηχανή αναζήτησης Google Scholar με τη χρήση της μεθόδου PRISMA, για όλα τα μέλη της οικογένειας (σύντροφοι, παιδιά, ηλικιωμένοι) που μπορεί να βιώσουν οικιακή βία την περίοδο της πανδημίας. Συμπεριελήφθησαν τελικά 53 μελέτες.

Αποτελέσματα: Τα αυξημένα ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας είναι ανησυχητικά με τα θύματα να παραμένουν παγιδευμένα στο σπίτι με τους θύτες τους και τις ευκαιρίες για αναζήτηση βοήθειας από οικεία πρόσωπα ή κοινωνικές υπηρεσίες να μειώνονται. Η περαιτέρω διερεύνηση του θέματος θα βοηθήσει τους επαγγελματίες υγείας να μπορέσουν να συμβάλλουν στην πρόληψη, την αναγνώριση και την αντιμετώπιση των περιπτώσεων οικιακής βίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: covid-19, coronavirus pandemic, domestic violence, domestic abuse, interpersonal violence

«DOMESTIC VIOLENCE DURING THE COVID-19 PANDEMIC»

ABSTRACT

Introduction: The COVID-19 pandemic caused by the coronavirus SARS-COV-2 is a global public health challenge. Due to the rapid spread of the virus, governments have issued measures banning traffic, social isolation, closing schools, businesses and activities. In view of the above restrictive measures, worldwide, an increase in negative psychological effects on individuals has been reported, such as increased alcohol and drug use, high levels of stress, cases of post-traumatic stress and an increase in domestic violence.

The purpose of this study is to describe the changes in the incidence of domestic violence during the pandemic, the factors that cause or exacerbate the phenomenon of domestic violence,

Method: Extensive literature review was performed from Pubmed, Scopus databases and the Google Scholar search engine using the PRISMA method, for all family members (partners, children, the elderly) who may experience domestic violence during the pandemic. Finally, 53 studies were included.

Outcomes: Increased rates of domestic violence are worrying as victims remain trapped at home with their perpetrators and opportunities to seek help from relatives or social services are reduced. Further investigation will help health professionals be able to contribute to the prevention, recognition and treatment of domestic violence cases.

KEY WORDS: covid-19, coronavirus pandemic, domestic violence, domestic abuse, interpersonal violence

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις 7 Ιανουαρίου 2020, οι κινεζικές αρχές αναγνώρισαν τον κορωνοϊό SARS-COV-2 ως αιτιώδη ιό για την ασθένεια που προκαλεί οξύ αναπνευστικό σύνδρομο και ονομάστηκε coronavirus disease (COVID-19). Στις 30 Ιανουαρίου 2020, η αύξηση των κρουσμάτων κηρύχθηκε ως κατάσταση έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία και στις 11 Μαρτίου ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας(Π.Ο.Υ.) κήρυξε την πανδημία. Έως τις 11 Μαΐου 2020, η πανδημία COVID-19 ήταν υπεύθυνη για περισσότερα από 4 εκατομμύρια κρούσματα και 278.000 θανάτους, παγκοσμίως. Το COVID -19 αποτελεί μια μεγάλη κρίση στον τομέα της δημόσιας υγείας.¹ Οι κυβερνήσεις και οι αρμόδιες αρχές των χωρών κλήθηκαν να πάρουν επείγοντως μέτρα προκειμένου να περιορίσουν την ταχεία εξάπλωση του ιού και να αποφύγουν μία πιθανή υπερφόρτωση των συστημάτων υγείας. Μεταξύ των περιοριστικών μέτρων που πάρθηκαν είναι η κοινωνική αποστασιοποίηση, η απομόνωση στο σπίτι, το κλείσιμο όλων των μη απαραίτητων επιχειρήσεων και των σχολείων και η άρση των περισσότερων δραστηριοτήτων. Η ταχεία εφαρμογή αυτών του μέτρων είναι ιδιαίτερη σημαντική σε αυτή την περίπτωση που η ασθένεια είναι εξαιρετικά μολυσματική.²

Ωστόσο, οι πολιτικές κοινωνικής απόστασης και απομόνωσης που εφαρμόζονται μπορεί να έχουν αρνητική επίδραση στη σωματική και ψυχική υγεία των πολιτών και πιθανώς να αποδειχτούν εξουθενωτικές για αυτούς. Σε οικογενειακό επίπεδο, η πανδημία οδήγησε στην αναδιοργάνωση της καθημερινής ζωής. Όλα τα μέλη της οικογένειας καλούνται να αντιμετωπίσουν το άγχος της κοινωνικής απόστασης και της απομόνωσης. Ο αναγκαστικός περιορισμός στο σπίτι προκαλεί σωματική και ψυχική δυσφορία στα άτομα, οικονομική ανασφάλεια, φόβο για πιθανή μόλυνση από τον ιό και άγχος, με επακόλουθες συζυγικές συγκρούσεις και αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας υποστηρίζει ότι στην πραγματικότητα έχουμε δύο καταστάσεις έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία, την πανδημία COVID-19 και την ενδοοικογενειακή βία.³

Η οικογενειακή βία, συμπεριλαμβανομένης της παιδικής κακοποίησης, της βίας μεταξύ συντρόφων νεαρότερης ηλικίας και των ηλικιωμένων έχει αποδειχτεί ότι αυξάνεται με την παρουσία καταστροφών και κρίσεων. Όλες οι οικογενειακές υποχρεώσεις πρέπει να διεκπεραιώνονται μέσα στο σπίτι, προκαλώντας έντονες αντιπαραθέσεις και καυγάδες. Η διασφάλιση της υγείας των πολιτών ανάγκασε πολλά θύματα ενδοοικογενειακής βίας να παραμείνουν στον ίδιο χώρο με τους θύτες τους. Οι ασκούντες βίας ελέγχουν τις οικονομικές

δραστηριότητες, την αγορά και κατανάλωση τροφίμων και μέσων ατομικής προστασίας για τον ιό και τις καθημερινές δραστηριότητες των θυμάτων και τα απομονώνουν από την υποστήριξη και τους πιθανούς πόρους και τα απειλούν με περαιτέρω βία αν δεν τηρήσουν τις εντολές τους.⁴ Έχει αποδειχτεί ότι οι συζυγικές εντάσεις και η ενδοοικογενειακή βία είναι εγγενώς συνδεδεμένες με την παιδική παραμέληση και κακοποίηση. Η αύξηση της βίας μεταξύ των γονέων εν μέσω κοινωνικής απομόνωσης εντείνει το φαινόμενο της παιδικής κακομεταχείρισης και επηρεάζει τα παιδιά τόσο σε συναισθηματικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.⁵ Τέλος, οι ηλικιωμένοι βιώνουν μια διαφορετική μορφή οικιακής βίας, όπου οι φροντιστές τους ή τα οικεία πρόσωπα αδυνατούν να τους φροντίσουν λόγω φόβου μετάδοσης του ιού, με αποτέλεσμα την παραμέληση των αναγκών τους και την έλλειψη φροντίδας.³ Η ενδοοικογενειακή βία έχει ένα ευρύ φάσμα αρνητικών συνεπειών, από άμεσο τραυματισμό έως μακροχρόνιο τραύμα, από σωματική έως ψυχολογική απόρροια, επηρεάζοντας το θύμα και τα μέλη της οικογένειάς του, ενώ θα μπορούσε επίσης να έχει επιπτώσεις μεταξύ των γενεών.²

Η συνεχής αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας ευδοκιμεί μέσω της απομόνωσης και πίσω από τις κλειστές πόρτες και αποτελεί μια «ευκαιριακή μόλυνση» του κορωνοϊού SARS-COV-2. Ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος της ενδοοικογενειακής βίας υπογραμμίζει πόσο επείγον είναι να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν οι παράγοντες κινδύνου.⁶ Με τα θύματα να βρίσκονται σε συνεχή επιτήρηση από τους θύτες τους μειώνονται οι πιθανότητες και οι δυνατότητες να αναζητήσουν βοήθεια είτε από κάποιο οικείο πρόσωπο (συγγενείς, φίλοι, γείτονες) είτε από τις νομικές και κοινωνικές υπηρεσίες. Η αποτυχία αναφοράς αυτών των εγκλημάτων σημαίνει ότι πολύ συχνά υποτιμώνται και δεν τιμωρούνται, γεγονός που επιτρέπει τη συνέχιση της κακοποίησης.⁷ Είναι ξεκάθαρο ότι η μείωση των αναφορών ενδοοικογενειακής βίας σε ορισμένες χώρες δεν αντικατοπτρίζει τη μείωση των βίαιων περιστατικών, αλλά ότι, αντιθέτως, ο μεγαλύτερος κίνδυνος κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 είναι ότι το θύμα παραμένει παγιδευμένο μέσα στο σπίτι με τον κακοποιό, χωρίς διαδρομή διαφυγής ή την ευκαιρία να αναζητήσει εξωτερική βοήθεια. Έτσι, γίνεται σαφές ότι εύρεση μέσων έγκαιρης και ασφαλούς επικοινωνίας των θυμάτων με τις αρμόδιες υπηρεσίες είναι απαραίτητη. Εν μέσω πανδημίας, οι κοινωνικές υπηρεσίες και τα καταφύγια φιλοξενίας οφείλουν να προσαρμόσουν τον τρόπο λειτουργίας τους και να είναι διαθέσιμα για τα άτομα ή τις οικογένειες που τα χρειάζονται. Οι οργανισμοί θα πρέπει να εξετάσουν νέους μηχανισμούς για την ενίσχυση της αποτελεσματικής και ασφαλούς ανταπόκρισης στις εκκλήσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Τέλος, σημαντικό ρόλο στην πρόληψη, την αναγνώριση και την αντιμετώπιση της οικιακής βίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας παίζουν οι επαγγελματίες υγείας. Η αντιμετώπιση της οικιακής βίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας παρουσιάζει μοναδικές προκλήσεις για τον πάροχο υγειονομικής περίθαλψης. Οι επαγγελματίες θα πρέπει να γνωρίζουν την υψηλή πιθανότητα αύξησης των ποσοστών θυμάτων, τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά από την κρίση, ιδίως μεταξύ των οικογενειών που έχουν προηγούμενο ιστορικό ή παράγοντες κινδύνου για ενδοοικογενειακή βία. Η εκπαίδευση του ιατρονοσηλευτικού προσωπικού στην αναγνώριση της ενδοοικογενειακής βίας και η έγκαιρη παρέμβαση είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Οι μηχανισμοί πρόληψης, παρακολούθησης, αναφοράς και παρέμβασης σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν, έστω και τροποποιημένοι, προκειμένου οι πολίτες να λάβουν ακόμα και μέσα στην πανδημία μια ολιστική προσέγγιση στη φροντίδα.⁸

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ COVID-19 ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ

1.1 Ο κορωνοϊός και η πανδημία

Στις 31 Δεκεμβρίου 2019, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) ενημερώθηκε για έναν αριθμό περιπτώσεων πνευμονίας άγνωστης αιτίας, η πρώτη από τις οποίες αναφέρθηκε στις 9 Δεκεμβρίου, που εντοπίστηκε στην πόλη Wuhan(Γιουχάν) της επαρχίας Hubei της Κίνας. Στις 7 Ιανουαρίου οι κινεζικές αρχές αναγνώρισαν το κορωνοϊό SARS-COV-2 ως αιτιώδη ιό για αυτή την ιογενή νόσο, η οποία ονομάστηκε νόσος COVID-19. Πρόκειται για ένα νέο στέλεχος κορωνοϊού που διαφέρει από τον SARS-COV, τον κορωνοϊό που προκάλεσε την επιδημία SARS το 2003, αλλά και από τους υπόλοιπους κορωνοϊούς που έχουν απομονωθεί μέχρι σήμερα από τον άνθρωπο.²

Το νέο στέλεχος κορωνοϊού, εξαπλώνεται από άνθρωπό σε άνθρωπο με τα σταγονίδια από τον βήχα ή τον παρμό και τα συμπτώματα εμφανίζονται συνήθως εντός 2-5 ημερών (μέγιστο χρονικό διάστημα 14 ημέρες) από τη μόλυνση. Αυτά τα σταγονίδια είναι πολύ βαριά για να διατηρηθούν στον αέρα και γρήγορα πέφτουν σε δάπεδα και επιφάνειες. Η μόλυνση πραγματοποιείται είτε εισπνέοντας τον ιό αν βρίσκεστε σε κοντινή απόσταση με κάποιον που νοσεί από τον SARS-COV-2 (COVID-19) ή αγγίζοντας μια μολυσμένη επιφάνεια και έπειτα τα μάτια, τη μύτη ή το στόμα. Σύμφωνα με υπολογισμούς του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, ο κάθε ασθενής κολλάει 1,4 – 2,5 άλλα άτομα (συγκριτικά στην εποχική γρίπη κάθε ασθενής κολλάει κατά μέσο όρο 1,3 άλλα άτομα). Η λοίμωξη από τον νέο κορωνοϊό περιλαμβάνει συμπτώματα πυρετού, βήχα και αναπνευστικής δυσχέρειας με τις ακτινογραφική απεικόνιση να παρουσιάζει πύκνωση και αλλοίωση συχνά και στους δύο πνεύμονες και εκδηλώνεται ως οξεία, ήπια ή σοβαρή αναπνευστική νόσο που μπορεί να καταλήξει σε πνευμονία, σε Οξύ Σύνδρομο Αναπνευστικής Δυσχέρειας, νεφρική και πολυοργανική ανεπάρκεια, διαταραχές πήξης, περικαρδίτιδα, ακόμα και στο θάνατο.^{9,10}

Η νόσος COVID-19 είναι μια μεγάλη κρίση στον τομέα της δημόσιας υγείας. Στις 30 Ιανουαρίου 2020 η συνεχής αύξηση των κρουσμάτων από τη νόσο COVID-19 κηρύχθηκε ως κατάσταση έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία σε παγκόσμιο επίπεδο και ως πανδημία στις 11 Μαρτίου 2020. Στις 16 Μαρτίου 2020, ο συνολικός αριθμός περιπτώσεων εκτός Κίνας είχε ξεπεράσει τον συνολικό αριθμό υποθέσεων στην Κίνα. Η Γιουχάν ήταν η πρώτη κινεζική

πόλη, η οποία λόγω του κορωνοϊού, έκλεισε τα σύνορά της. Συνολικά, πάνω από 50.000 καταγράφηκαν στη Γιουχάν. Από τα 4.600 θύματα του κορωνοϊού στην Κίνα, πάνω από 3.800 καταγράφηκαν στη Γιουχάν. Από τις 16 Μαρτίου 2020, καταγράφονται πάνω από 167.511 κρούσματα της νόσου του κορωνοϊού(COVID-19) και είναι η πρώτη φορά εδώ και αρκετές δεκαετίες που μια πανδημία έχει πλήξει περισσότερες από 200 χώρες. Οι καθημερινές αναφορές για τον τεράστιο αριθμό ατόμων που έχουν μολυνθεί παγκοσμίως και πεθαίνουν από την ασθένεια είναι ανησυχητικές, με ειδήσεις από περιοχές που επλήγησαν περισσότερο από αυτήν την πανδημία να είναι πραγματικά απογοητευτικές. Μέσα σε 3 μήνες, η τοπική επιδημία έγινε παγκόσμια πανδημία που ανάγκασε τις κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο να δηλώσουν κοινωνικές αποστάσεις και, τελικά, καραντίνες.¹¹

Τα οφέλη από την κοινωνική απομάκρυνση, την απομόνωση και τις καραντίνες για τη δημόσια υγεία είναι καλά εδραιωμένα και απαραίτητα για τη μείωση του κινδύνου μετάδοσης της νόσου του κορωνοϊού (COVID-19). Τα μέτρα που κλήθηκαν να πάρουν οι κυβερνήσεις προκειμένου να περιορίσουν την ταχεία εξάπλωση του ιού και να αποφύγουν μία πιθανή υπερφόρτωση των συστημάτων υγείας αφορούσαν το κλείσιμο των συνόρων, την κοινωνική αποστασιοποίηση και την απομόνωση στο σπίτι, την απαγόρευση της κυκλοφορίας το κλείσιμο των σχολείων και όλων των μη απαραίτητων επιχειρήσεων, την άρση δραστηριοτήτων και την ακύρωση ή την αναβολή μεγάλων αθλητικών και ψυχαγωγικών εκδηλώσεων. Η κοινωνική απομόνωση είναι ένα μακροχρόνιο εργαλείο δημόσιας υγείας, το οποίο επιδιώκει να μειώσει τις ευκαιρίες ενός μολυσματικού παράγοντα να εξαπλωθεί μεταξύ των ατόμων και να μειώσει τη συνολική ταχύτητα μετάδοσης. Η κοινωνική απόσταση έχει αλλάξει δραματικά τον τρόπο αλληλεπίδρασης των ανθρώπων και έχει μειώσει τον αριθμό των ατόμων που συσσωρεύονται σε δημόσιους χώρους σε πρωτοφανή κλίμακα. Τα περισσότερα άτομα εργάζονται πλέον από το σπίτι για την αποφυγή συνωστισμού, ενώ αρκετοί είναι εκείνοι που έκαναν αναστολή εργασίας. Τα παιδιά και οι έφηβοι πραγματοποιούν την εκπαίδευσή τους μέσω πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης, ενώ σχεδόν όλες οι εξωσχολικές δραστηριότητές τους έχουν σταματήσει.¹²

Παγκοσμίως, οι κυβερνήσεις εφαρμόζουν πληθώρα μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης, ακόμα και σε χώρες με χαμηλό αριθμό κρουσμάτων για να αποφύγουν τις προβλέψεις των ειδικών λοιμωξιολόγων που θέλουν τα κρούσματα να ξεπερνούν τα 100 εκατομμύρια μέχρι το τέλος του έτους 2020.¹³

1.2 Η καραντίνα ανά τον κόσμο

1.2.1 Η καραντίνα της Κίνας

Η Κίνα ήταν η πρώτη χώρα που μπήκε σε καθεστώς καθολικής απαγόρευσης τον Φεβρουάριο του 2020. Αυτή η απαγόρευση ήταν δύσκολη και πρωτόγνωρη τόσο για τον κινεζικό πληθυσμό, όσο και για την παγκόσμια κοινότητα που παρακολουθούσε τις εξελίξεις της πανδημίας. Στη Γιουχάν κατά τη διάρκεια του κοινωνικού εγκλεισμού έβγαινε από το σπίτι μόνο 1 άτομο της οικογένειας και μόνο 1 φορά την εβδομάδα προκειμένου να προμηθευτεί τα είδη πρώτης ανάγκης και τα απαραίτητα υλικά ατομικής προστασίας από τον ιό. Αποτέλεσε η μεγαλύτερη καραντίνα στην ιστορία της ανθρωπότητας έως τότε (2,5 μήνες, 76 μέρες), καθώς 13 πόλεις και 60.000 άνθρωποι παρέμειναν έγκλειστοι στο σπίτι τους. Οι δρόμοι είχαν γεμίσει με αστυνομικούς και στρατό της κυβέρνησης, οι οποίοι έλεγχαν τις μετακινήσεις και την αυστηρή εφαρμογή των μέτρων. Εντύπωση προκάλεσαν και τα οδοφράγματα που στήθηκαν για να αποτραπεί είσοδος και έξοδος στην πόλη. Οι αρμόδιες αρχές έκλεισαν κεντρικές, οδικές αρτηρίες, σιδηροδρομικές συγκοινωνίες και τα αεροδρόμια.¹³

1.2.2 Η καραντίνα της Ιταλίας και της Αγγλίας

Η επόμενη χώρα που υπέφερε εξαιτίας του κορωνοϊού SARS-COV-2 με πάνω από μέχρι στιγμής έχει 423.578 κρούσματα και 36.616 νεκρούς (607 θάνατοι ανά εκατομμύριο πληθυσμού) λόγω COVID-19 είναι η Ιταλία. Η νόσος COVID-19 επιβεβαιώθηκε στην Ιταλία στις 31 Ιανουαρίου 2020, όταν δύο Κινέζοι τουρίστες βρέθηκαν θετικοί για τον ιό στη Ρώμη. Η λανθασμένη επιλογή, όπως αποδείχτηκε, να μην ακυρωθεί το διάσημο καρναβάλι της Βενετίας τον Φεβρουάριο του 2020, έφερε την Ιταλία να είναι η δεύτερη χώρα με τα πιο πολλά κρούσματα στην Ευρώπη, πίσω από την Ισπανία. Μετά τη δραματική αύξηση των κρουσμάτων, τη διασπορά του ιού σε όλες τις πόλεις της Ιταλίας, την απουσία μέσων ατομικής προστασίας, καθώς και η αυξημένη ανάγκη για νοσηλεία ασθενών σε μονάδες εντατικής φροντίδας, οδήγησε την κυβέρνηση και τις αρμόδιες αρχές σε καθολική απαγόρευση της κυκλοφορίας στα τέλη Φεβρουαρίου, κλείσιμο όλων των επιχειρήσεων της χώρας, σταδιακό κλείσιμο των σχολείων και απαγόρευσης ακόμα και της σωματικής άσκησης σε εξωτερικό χώρο.¹⁴

Στο Ηνωμένο Βασίλειο ο ιός έφτασε στα τέλη Ιανουαρίου 2020. Έχουν επιβεβαιωθεί 3.635.783 περιπτώσεις και πάνω από 100.000 θάνατοι, το τέταρτο υψηλότερο ποσοστό θανάτου ανά

εκατομμύριο πληθυσμού στον κόσμο και το υψηλότερο συνολικά στην Ευρώπη. Υπήρξε κάποια διαφορά μεταξύ της σοβαρότητας της επιδημίας σε καθένα από τα τέσσερα έθνη. Η υγεία στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι μια αποκεντρωμένη υπόθεση, με την Αγγλία, τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Σκωτία και την Ουαλία να διαθέτουν καθεμία από τα δικά τους συστήματα υγειονομικής περίθαλψης. Στις 22 Φεβρουαρίου 2020, στη Σκωτία, το COVID-19 έγινε μια ευρέως «γνωστή ασθένεια» και δημιουργήθηκε ένα δίκτυο παρακολούθησης που περιλάμβανε 41 τοποθεσίες για την υποβολή δειγμάτων υπόπτων ασθενών, ακόμη και αν δεν είχαν ιστορικό ταξιδιού. Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας (DHSC) της Αγγλίας ξεκίνησε μια εκστρατεία ενημέρωσης για τη δημόσια υγεία για να επιβραδύνει την εξάπλωση του ιού και άρχισε να δημοσιεύει καθημερινές ενημερώσεις στις αρχές Φεβρουαρίου. Τον Μάρτιο, οι κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου επέβαλαν εντολή παραμονής στο σπίτι, με την ονομασία «Stay Home, Protect the NHS, Save Lives», απαγορεύοντας όλα τα μη απαραίτητα ταξίδια από και προς τη χώρα και κλείνοντας τα περισσότερα μέρη κοινωνικής συνάθροισης. Τα άτομα με συμπτώματα, καθώς και οι οικογένειές τους απομονώθηκαν, προκειμένου να προστατεύσουν τον ευάλωτο πληθυσμό με υποκείμενα νοσήματα. Η αστυνομία εξουσιοδοτήθηκε να επιβάλει την τήρηση των περιοριστικών μέτρων. Οι καθημερινές περιπτώσεις και οι θάνατοι μειώθηκαν αργά τον Μάιο και τον Ιούνιο και συνεχίστηκαν σε σχετικά χαμηλό επίπεδο τον Ιούλιο και τον Αύγουστο. Οι υποθέσεις αυξήθηκαν σημαντικά από τα τέλη Αυγούστου και μετά. Από τον Οκτώβριο επιβλήθηκαν στην Αγγλία διάφορα επίπεδα κλειδώματος, συμπεριλαμβανομένης σε πολλές περιοχές μιας πλήρους απαγόρευσης της ανάμιξης των οικογενειών τα Χριστούγεννα και περαιτέρω αναστολές διεθνών ταξιδιών από και προς το Ηνωμένο Βασίλειο. Ένα παρόμοιο σύστημα εισήχθη στη και στη Σκωτία, την Ουαλία και τη βόρεια Ιρλανδία.^{15,16}

1.2.3 Η καραντίνα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Η.Π.Α.) έχουν αναφερθεί περισσότερες από 26.300.000 επιβεβαιωμένες περιπτώσεις από τον Ιανουάριο του 2020 εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού SARS-COV-2), με αποτέλεσμα περισσότερους από 445.000 θανάτους. Οι ΗΠΑ έχουν σχεδόν το ένα τέταρτο των παγκόσμιων περιπτώσεων που νοσούν από COVID-19 και το ένα πέμπτο όλων των θανάτων. Η νόσος COVID-19 έγινε η τρίτη κύρια αιτία θανάτου στις ΗΠΑ το 2020, μετά από τις καρδιακές παθήσεις και τον καρκίνο. Η πρώτη αμερικανική υπόθεση αναφέρθηκε στις 20 Ιανουαρίου 2020 και ο Πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ κήρυξε την πανδημία στις ΗΠΑ ως κατάσταση έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία στις 31 Ιανουαρίου.

Σε πτήσεις που έφταναν από την Κίνα τέθηκαν περιορισμοί κοινωνικής αποστασιοποίησης αλλά η αρχική απάντηση των ΗΠΑ στην πανδημία ήταν αργή, όσον αφορά την προετοιμασία του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης και τη διακοπή ταξιδιών. Οι πολιτειακές και τοπικές απαντήσεις στο ξέσπασμα της πανδημίας περιλαμβάνουν απαγορεύσεις και ακύρωση συγκεντρώσεων μεγάλης κλίμακας (συμπεριλαμβανομένων φεστιβάλ και αθλητικών εκδηλώσεων), παραγγελίες παραμονής στο σπίτι και κλείσιμο σχολείων. Οι πρώτοι γνωστοί θάνατοι συνέβησαν τον Φεβρουάριο. Στα μέσα Μαρτίου, η κυβέρνηση Τραμπ άρχισε να αγοράζει μεγάλες ποσότητες ιατρικού εξοπλισμού και στα τέλη Μαρτίου, άρχισε να κατευθύνει τις βιομηχανίες να παράγουν ιατρικό εξοπλισμό. Μέχρι τα μέσα Απριλίου, τα περιστατικά είχαν επιβεβαιωθεί και στις πενήντα πολιτείες των ΗΠΑ με τα περισσότερα κρούσματα να εντοπίζονται στην πολιτεία της Φλόριντα, της Καλιφόρνια και του Μίσιγκαν. Μια δεύτερη αύξηση στις λοιμώξεις ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2020, μετά από χαλαρούς περιορισμούς σε πολλές πολιτείες.¹⁷

1.2.4 Η καραντίνα στην Ελλάδα

Συγκεκριμένα στην Ελλάδα, ο ιός εμφανίστηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2020 στη Θεσσαλονίκη και εξαπλώθηκε. Μεγάλο ποσοστό των κρουσμάτων των πρώτων ημερών αφορούσε ανθρώπους με ιστορικό ταξιδιού στην Ιταλία, που αποτέλεσε κύρια επιδημική εστία, με μια ομάδα ατόμων που ταξίδεψαν στην Αίγυπτο και το Ισραήλ για να προσκυνήσουν, καθώς και με τις επαφές των ατόμων αυτών. Τέλη Ιανουαρίου 2020, το Υπουργείο Υγείας όρισε βασικά και αναπληρωματικά νοσοκομεία αναφοράς ανά Υγειονομική Περιφέρεια εξοπλισμένα με θάλαμο αρνητικής πίεσης, προκειμένου να διακομιστούν οι ασθενείς που νοσούν από το νέο κορωνοϊό. Στις 28 Φεβρουαρίου 2020 ξεκίνησαν να εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο, ανάλογα με το ποσοστό των κρουσμάτων, τα πρώτα έκτακτα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Τα μέτρα περιλάμβαναν την καθολική απαγόρευση της κυκλοφορίας, κλείσιμο όλων των μη απαραίτητων επιχειρήσεων και των σχολείων και άρση όλων των δραστηριοτήτων. Στις 25 Μαρτίου 2020 τα μέτρα εφαρμόστηκαν σε εθνικό επίπεδο, ενώ παράλληλα προστέθηκε ο περιορισμός μετακινήσεων. Από τις 16 Μαρτίου 2020, η ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την εξέλιξη της πανδημίας στην Ελλάδα και τις έκτακτες αποφάσεις της κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της, λάμβανε χώρα καθημερινά από τον αρμόδιο λοιμωξιολόγο. Στις 12 Μαρτίου, το ένατο κρούσμα, ένας 66χρονος άντρας, ήταν το πρώτο που κατέληξε από τη νόσο στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Πατρών. Αρχές Μαΐου του 2020 οι ελληνικές αρχές ξεκίνησαν τη σταδιακή άρση των περιοριστικών μέτρων λόγω της πτωτικής πορείας των

κρουσμάτων. Ωστόσο, με αφορμή την ανοδική τάση των νοσούντων και των θανάτων από τον Ιούλιο, οι αρμόδιες αρχές αποφάσισαν τη σταδιακή επαναφορά των περιοριστικών μέτρων, μέχρι τα μέσα Νοεμβρίου όπου και πάρθηκαν εκ νέου όλα τα μέτρα καθολικής απαγόρευσης της κυκλοφορίας και κοινωνικής αποστασιοποίησης.¹⁸

Ο πληθυσμός έχει τη δυνατότητα μέσω αποστολής μηνύματος να βγει από το σπίτι, προκειμένου να προμηθευτεί τα απαραίτητα προϊόντα για την προσωπική του υγιεινή, καθώς και μέτρα ατομικής προστασίας όπως μάσκες, αντισηπτικά χεριών. Επίσης τα άτομα μπορούν να επισκέπτονται δομές πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, φαρμακεία και να πραγματοποιούν σύντομους περιπάτους. Εκτός των μέτρων κοινωνικής απομόνωσης, οι κυβερνήσεις και οι αρμόδιες αρχές ανακοίνωσαν την υποχρεωτική χρήση μάσκας σε όλους τους κλειστούς χώρους και σε όλα τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς. Στόχος της κυβέρνησης και των λοιμοξιολόγων είναι η αυστηρή τήρηση των απαγορευτικών μέτρων από τους πολίτες, έτσι ώστε να μειωθεί το υικό φορτίο μεταξύ της κοινότητας και να πραγματοποιηθεί σταδιακή άρση των μέτρων.¹⁸

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

2.1. Είδη Βίας Και Ενδοοικογενειακής Βίας

Έχει διατυπωθεί πλήθος ορισμών για το φαινόμενο της βίας. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας την ορίζει ως: «Η με πρόθεση χρήση φυσικής δύναμης ή ισχύος, απειλούμενης ή πραγματικής, που στρέφεται στο ίδιο το άτομο, σε κάποιο άλλο άτομο ή σε μια ομάδα ή κοινότητα και που είτε καταλήγει είτε έχει πολλές πιθανότητες να καταλήξει σε τραυματισμό, θάνατο, ψυχολογικό τραυματισμό, αποστέρηση ή προβληματική ανάπτυξη».¹⁹

Επομένως, η βία είναι η χρησιμοποίηση σωματικής, υλικής και πνευματικής δύναμης, που αποβλέπει στην επιβολή της θέλησης ενός ατόμου σε ένα άλλο μ' εξαναγκασμό. Η βία δεν είναι επαναλαμβανόμενη ούτε συμβαίνει τυχαία, αλλά σχεδόν πάντα ακολουθεί μία συγκεκριμένη σειρά. Ο κύκλος της κακοποίησης διακρίνεται σε 3 φάσεις, οι οποίες διακρίνονται τόσο ως προς το χρόνο όσο και ως προς την ένταση με την οποία εμφανίζονται και περιλαμβάνονται: **η φάση της έντασης** όπου το θύμα προσπαθεί απεγνωσμένα να κρατήσει τις ισορροπίες για να μην επέλθει το συμβάν του ξυλοδαρμού, **η φάση της έντονης κακοποίησης** όπου το θύμα βιώνει κυρίως σωματική κακοποίηση για προφανή ή μη λόγο και νιώθει συναισθήματα ανακούφισης που το δυσάρεστο συμβάν πέρασε, αλλά και θυμού που για ακόμη μία φορά ο

σύντροφος δεν κράτησε την υπόσχεσή του για διακοπή της βίας, **η φάση της ηρεμίας και της μετάνοιας** όπου ο θύτης εμφανίζεται μετανιωμένος για το περιστατικό, το συμβάν δεν αναφέρεται και η ζωή τους επανέρχεται στους κανονικούς ρυθμούς μέχρι την επόμενη ένταση.¹⁹

Η σωματική βία προσδιορίζεται από τις διακυμάνσεις ενός χτυπήματος στο πρόσωπο έως τη σοβαρή σωματική βλάβη, η οποία μπορεί να καταλήξει ακόμα και σε εκ προθέσεως ανθρωποκτονία. Η ψυχολογική και συναισθηματική βία κυμαίνεται από την ταπείνωση έως τη σοβαρή ψυχολογική βλάβη και την έκπτωση της κοινωνικής λειτουργικότητας του θύματος. Η λεκτική βία που συνδέεται άμεσα με την ψυχολογική, εμπεριέχει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών που κυμαίνεται από υψηλής έντασης φωνές και εξυβρίσεις έως λεκτικό εξευτελισμό, απειλές και λεκτική τρομοκράτηση του θύματος. Ο εξαναγκασμός μπορεί να λάβει ποικίλες μορφές, όπως την υποχρεωτική σεξουαλική επαφή του κακοποιητικού συντρόφου με το θύμα, παρά τη θέλησή του και τον παραγκωνισμό θεμελιωδών δικαιωμάτων του θύματος, όπως στέρηση ελευθερίας, οικονομική στέρηση και εξάρτηση, αγνόηση των συναισθηματικών αναγκών του θύματος, αποστέρηση εκπαίδευσης και ιατρικής φροντίδας.²⁰ Οι παραπάνω μορφές βίας συναντώνται καθολικά μέσα στην κοινότητα και πολύ συχνά μέσα στην οικογένεια. Προσδιορίζοντας τον ορισμό της «ενδοοικογενειακής βίας» υπάρχει μία σύγκρουση για το αν ο όρος «οικογένεια» αφορά μόνο τα παντρεμένα ζευγάρια ή κάθε μορφή σχέσης μεταξύ 2 συντρόφων, αφού τα τελευταία χρόνια είναι όλο και περισσότερα τα ζευγάρια που συζούν χωρίς να έχει προηγηθεί γάμος ή κάποια άλλη μορφή επίσημης δέσμευσης. Ωστόσο, από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι η ενδοοικογενειακή βία ορίζεται ως η σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική/συναισθηματική βία που πραγματοποιείται σε οικιακό περιβάλλον και περιλαμβάνει μια πληθώρα συμπεριφορών προς τους οικείους συντρόφους, τους ηλικιωμένους και τα παιδιά.²¹

2.1.1 Τα άτομα ως θύματα ενδοοικογενειακής βίας

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών η βία κατά των γυναικών ορίζεται ως: «Η βία κατά των γυναικών περιλαμβάνει κάθε πράξη βίας που στηρίζεται στο φύλο και έχει ως αποτέλεσμα, ή είναι δυνατό να έχει ως αποτέλεσμα τη σωματική, σεξουαλική, ή ψυχολογική βλάβη, ή πόνο για τις γυναίκες. Συμπεριλαμβάνει επίσης τις απειλές τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας, είτε αυτό προκύπτει στη δημόσια, είτε στη ιδιωτική ζωή.»² Η βία κατά των γυναικών εκδηλώνεται με προσβολή της σωματικής τους

ακεραιότητας, της γενετήσιας φύσης τους και της ψυχικής και κοινωνικής τους υπόστασης. Τέτοιες συμπεριφορές καταγράφονται τόσο στις αναπτυσσόμενες κοινωνίες, αλλά και σε χώρες που έχουν κατοχυρώσει και προασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρά τη συστηματική κινητοποίηση διεθνών Οργανισμών και ακτιβιστών παγκοσμίως, τα στατιστικά στοιχεία παραμένουν ανησυχητικά, με μία στις τέσσερις γυναίκες να πέφτει θύμα έμφυλης βίας κατά τη διάρκεια της ζωής της, ενώ το 30% των γυναικών δηλώνουν ότι έχουν υποστεί κάποια μορφή βίας από τον σύντροφό τους.

Ως κυριότερες μορφές ενδοοικογενειακής βίας κατά γυναικών έχουν καταγραφεί: η σωματική (συνυπάρχει με την ψυχολογική), λεκτική/ ψυχολογική, σεξουαλική, οικονομική αποστέρηση, παραμέληση και η κοινωνική απομόνωση. Για να εκδηλωθεί, απαιτείται σχέση ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη, η οποία υπάρχει πριν, κατά τη διάρκεια ή και μετά τα περιστατικά βίας. Γενικά χαρακτηριστικά της είναι η απομόνωση θύματος και θύτη, οι διαφορές στη δύναμη και οι βαθιές και σε διάρκεια χρόνου επιπτώσεις στα θύματα. Στη σωματική οικιακή βία εντάσσεται το χτύπημα στο πρόσωπο μέχρι και η βαριά σωματική βλάβη, προκαλώντας πόνο, τραυματισμό, ακόμα και ακρωτηριασμό. Ο σωματικός βιασμός και κάθε άλλη βία & καταπιεστική συμπεριφορά περιλαμβάνει διαφορετικής βαρύτητας χτυπήματα σε όλα τα μέρη του σώματος, χρήση όπλου, φυσικό περιορισμό και παρεμπόδιση κάλυψης βασικών αναγκών, όπως τρόφιμα, φάρμακα, εκπαίδευση.²² Στην ψυχολογική οικιακή βία περιλαμβάνεται η καταπίεση και οι εξαναγκασμοί που εκμεταλλεύονται την ψυχολογική και συναισθηματική εξάρτηση του ατόμου, πιθανώς με απειλές κι εκβιασμούς. Αυτό το είδος βίας αποτελεί σοβαρή απειλή για τα παιδιά, τους εφήβους αλλά και για κάθε άτομο "αποκλεισμένο" από την ευρύτερη κοινωνικότητα. Συχνά, η ψυχολογική οικιακή βία συνδυάζεται με τη στέρηση και την απομόνωση. Η σεξουαλική οικιακή βία περιλαμβάνει την επιβολή της σεξουαλικής πράξης ή των συμπεριφορών ενάντια στην επιθυμία του θύματος, την άσκηση πίεσης για σεξουαλικές συμπεριφορές που κάνει τα θύματα να νοιώθουν ντροπή και αποστροφή, αρνητικός σχολιασμός της σεξουαλικής συμπεριφοράς μεταξύ των ζευγαριών. Είναι σαφές ότι ακόμα και μεταξύ των οικείων συντρόφων και των συζύγων, κάθε σεξουαλικός καταναγκασμός που δε δέχεται την άρνηση για την πράξη θεωρείται σεξουαλική βία.²³

Η οικονομική αποστέρηση ως μορφή ενδοοικογενειακής κακοποίησης εκτείνεται από τον πλήρη έλεγχο στη διαχείριση των οικονομικών μέχρι την οικονομική εκμετάλλευση ως και την προώθηση σε πορνεία. Περιλαμβάνει, επίσης, την παράνομη ή εσφαλμένη χρήση και διαχείριση των χρημάτων ή της περιουσίας της οικογένειας, την οικονομική στέρηση και την

εξάρτηση της γυναίκας και των προστατευόμενων μελών από τον θύτη, την εκμετάλλευση της κοινής περιουσίας με καταχρηστικό τρόπο, προκειμένου να εξαντληθούν και να ταλαιπωρηθούν τα θύματα.⁴

Οι αιτίες παραμονής των γυναικών – θυμάτων σε μια κακοποιητική σχέση διαφέρουν ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται ο δεσμός, καταλήγοντας στο συμπέρασμα της ύπαρξης θετικών συναισθημάτων για τον σύντροφό τους σκεπτόμενες τις ευτυχισμένες και ήρεμες αναμνήσεις. Συνεπώς, διαιωνίζεται ο κύκλος της βίας, τα άτομα υποχωρούν στην πιθανότητα της μοναξιάς, της οικονομικής αστάθειας και του κοινωνικού στίγματος λόγω κοινωνικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων και υπομένουν τις κακοποιητικές συμπεριφορές ως κάτι φυσιολογικό και επακόλουθο της καθημερινής ζωής και των άκαμπτων κοινωνικών ρόλων. Επιπρόσθετα στην περίπτωση των γυναικών, η απομάκρυνση από το καταχρηστικό περιβάλλον και η ρεαλιστική συνεκτίμηση κινδύνων περιλαμβάνει την πιθανότητα οι κοινωνικές υπηρεσίες να απομακρύνουν τα ανήλικα τέκνα από τις μητέρες.⁴

Το εύρος των καταναγκαστικών σωματικών, ψυχολογικών και σεξουαλικών πράξεων που ορίζει η ενδοοικογενειακή βία δεν αφορά μόνο τις γυναίκες ως πρώην ή τωρινούς συντρόφους μέσα στο σπίτι, αλλά και τα παιδιά και τους εφήβους. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας²⁴ (Π.Ο.Υ.): «Η κακοποίηση και η παραμέληση του παιδιού, περιλαμβάνει όλες τις μορφές σωματικής ή/και συναισθηματικής κακομεταχείρισης, σεξουαλικής παραβίασης, παραμέλησης ή παραμελημένης θεραπευτικής αντιμετώπισης, ή εκμετάλλευσης για εμπορικούς ή άλλους σκοπούς, η οποία καταλήγει σε πραγματική ή εν δυνάμει βλάβη που αφορά στην υγεία, στην επιβίωση, στην ανάπτυξη ή στην αξιοπρέπεια του παιδιού, στο πλαίσιο μιας σχέσης εμπιστοσύνης, ευθύνης ή δύναμης».

Ως μορφές παιδικής κακοποίησης αναγνωρίζονται τέσσερις κύριες μορφές: η παραμέληση, η συναισθηματική κακοποίηση, η σωματική και η σεξουαλική κακοποίηση. Αν και οι παραπάνω μορφές μπορεί να βρεθούν ξεχωριστά, συχνά παρατηρείται συνδυασμός τους. Ως παιδική παραμέληση ορίζεται η αδυναμία κάλυψης των βασικών αναγκών του παιδιού και περιλαμβάνει τη φυσική παραμέληση, όπως τη στέρηση επαρκούς τροφής, ένδυσης και επίβλεψης και μπορεί να οφείλεται σε οικονομική ένδεια ή στη γονική αδιαφορία χωρίς προφανές οικονομικό πρόβλημα. Επιπλέον, εμπεριέχει την ιατρική παραμέληση ως αδυναμία παροχής απαραίτητης φροντίδας σωματικής και ψυχικής υγείας και την εκπαιδευτική παραμέληση με αδυναμία παροχής εκπαίδευσης, μόρφωσης και κάλυψης ειδικών

εκπαιδευτικών αναγκών. Ως συναισθηματική κακοποίηση ορίζεται κάθε «τραυματισμός της ψυχολογικής υπόστασης και της συναισθηματικής σταθερότητας του παιδιού, όπως αυτός τεκμηριώνεται από μια εμφανή και ουσιαστική αλλαγή στη συμπεριφορά, τη συναισθηματική ανταπόκριση ή την επίγνωση» και συχνά εκδηλώνεται με συμπτώματα άγχους, κατάθλιψης, απόσυρσης ή επιθετικής συμπεριφοράς. Η συναισθηματική κακοποίηση συμβάλλει αρνητικά στην παιδική ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη και στην αυτοεκτίμηση και παρόλο που εκδηλώνεται συχνά μαζί με άλλες μορφές κακοποίησης και παραμέλησης είναι δύσκολο να αποκαλυφθεί.²⁴

Στη συνέχεια ακολουθεί η παιδική σωματική κακοποίηση που αφορά κάθε φυσική και σωματική βλάβη που υφίσταται ένα παιδί και δεν οφείλεται σε ατύχημα. Στη σωματική βία περιλαμβάνεται κάθε μορφής χτύπημα που προέρχεται απευθείας από το γονέα ή τον φροντιστή ή κάθε πράξη που οδηγεί σε φυσικό τραυματισμό του παιδιού. Οι σωματικοί τραυματισμοί εκτείνονται από ήπιας μορφής εκχυμώσεις και επιφανειακά θλαστικά τραύματα, έως σοβαρής μορφής εγκαύματα και κατάγματα κρανίου, θώρακος και άκρων.

Η σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει πράξεις που αφορούν οποιουδήποτε τύπου επαφής ενός ενηλίκου με ένα παιδί που στοχεύουν στη σεξουαλική ικανοποίηση του ενηλίκου, ο οποίος έχει πάντα την αποκλειστική ευθύνη αυτών των πράξεων, καθώς τα παιδιά δεν είναι δυνατόν να συναινέσουν σε οποιαδήποτε τέτοια ενέργεια. Ενέργειες παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης αποτελούν: η θωπεία στα γεννητικά όργανα ενός παιδιού, η διείσδυση με οποιονδήποτε τρόπο στο στόμα ή τα γεννητικά του όργανα, ο αιμομικτικός βιασμός, ο σοδομισμός, η έκθεση γυμνών μερών του σώματος, όπως επίσης και η προαγωγή / προώθηση του παιδιού στην πορνεία και η παραγωγή υλικού παιδικής πορνογραφίας.²⁵

Η οικιακή κακοποίηση της τρίτης ηλικίας αποτελεί μία μορφή βίας που συναντάται αρκετά συχνά ακριβώς, όπως συμβαίνει με την κακοποίηση γυναικών. Η κακοποίηση των ηλικιωμένων ενσωματώνει τη σωματική κακοποίηση όπου η βία χρησιμοποιείται για σκοπούς απειλής ή πρόκλησης πόνου ενός ευάλωτου ηλικιωμένου ατόμου, τη συναισθηματική βία με λεκτικές επιθέσεις, απειλές, απόρριψη, απομόνωση ή υποτιμητική συμπεριφορά που προκαλούν ή θα μπορούσαν να προκαλέσουν ψυχικό πόνο, αγωνία ή καταπόνηση σε ένα ηλικιωμένο. Στη συνέχεια περιλαμβάνεται η σεξουαλική κακοποίηση που επιβάλλεται παραπλανητικά ή κατόπιν απειλής ή με εξαναγκασμό σε ηλικιωμένο άτομο που είναι ανίκανο να δώσει τη συγκατάθεση του, η εκμετάλλευση που αφορά την κλοπή, απάτη, κατάχρηση ή

αμέλεια από υπεύθυνο άτομο και η ανάρμοστη χρήση επιρροής για επίτευξη ελέγχου των χρημάτων ή της περιουσίας του ηλικιωμένου ατόμου. Τέλος, συχνό είναι το φαινόμενο της αμέλειας, δηλαδή της αποτυχίας ή της άρνησης του φροντιστή να παρέχει στο ηλικιωμένο άτομο ασφάλεια και εκπλήρωση των σωματικών και συναισθηματικών του αναγκών και της ανεπάρκειας κατανόησης και αντίληψης από τον φροντιστή ότι οι συνέπειες της απραξίας του οδηγούν ή είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε βλάβες του ηλικιωμένου ατόμου.³

Η ενδοοικογενειακή βία συναντάται σε όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως εισοδήματος, μορφωτικού επιπέδου και ηλικίας και είναι αποδεκτό ότι το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας αφορά τόσο τον αντρικό, όσο και το γυναικείο πληθυσμό. Παρατηρείται συνεχής αύξηση του ποσοστού των ανδρών που αναζητούν βοήθεια ως θύματα ενδοοικογενειακής βίας, ένα φαινόμενο που αποκαλείται ακόμη και σήμερα ως «κοινωνικό ταμπού». Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως οι περισσότεροι άνδρες παραμένουν σε καταχρηστικές σχέσεις για χρόνια, αδυνατώντας να αποχωρίσουν και αισθανόμενοι ντροπή και αποστροφή για τον εαυτό τους, αφού η κοινωνία προσδοκά από εκείνους να είναι «σκληροί» και να έχουν τον πλήρη έλεγχο μεταξύ των συντρόφων τους. Εξαιτίας της αμηχανίας και του φόβου του κοινωνικού στίγματος, υπάρχουν μειωμένες πιθανότητες να μιλήσουν ή να καταγγείλουν κάποιο περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας οι άνδρες- θύματα.²¹

Καθώς αναλύουμε την ενδοοικογενειακή βία, καταρρίπτεται πλέον ο μύθος του άνδρα θύτη και της γυναίκας θύματος και δημιουργείται ο όρος βίαια ζευγάρια. Η βία κατά των ανδρών μπορεί να λάβει ποικίλες μορφές, συμπεριλαμβανομένης της συναισθηματικής, σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης αλλά και απειλές για κακοποίηση. Η σωματική κακοποίηση μπορεί να εκδηλωθεί με χαστούκια, χτυπήματα, κλοτσιές ή καταναγκαστικό σεξ, ενώ η μη σωματική κακοποίηση εκφράζεται με απειλές, υποτιμητικά σχόλια και ελεγκτική συμπεριφορά. Παρά το γεγονός ότι ο άνδρας μπορεί να ασκήσει μεγαλύτερη μυϊκή δύναμη ή να περιορίσει αποτελεσματικότερα την επιτιθέμενη σύντροφό του, οι γυναίκες καταφεύγουν σε διαφορετικές μορφές βίας, οι οποίες εξισώνουν τα ποσοστά της έμφυλης βίας. Η συναισθηματική ή ψυχολογική κακοποίηση των ανδρών έχει στόχο την ταπείνωση, τον εξευτελισμό και τη δημιουργία συναισθημάτων ανικανότητας, ενοχής και μείωσης της αυτοεκτίμησης και της αυτάρκειας. Τέτοιες συμπεριφορές εκ μέρους των γυναικών εκδηλώνονται με φωνές, προσβολές, ή γελοιοποίηση των ανδρών μπροστά σε άλλους, οικονομικό έλεγχο, αποκοπή του συντρόφου από το ευρύ κοινωνικό περιβάλλον του, εσκεμμένη διακοπή της λεκτικής επικοινωνίας από τη σύζυγο και διαρκή αρνητική κριτική. Σε πολλές περιπτώσεις η ψυχολογική

κακοποίηση μπορεί να συνυπάρχει με τη φυσική. Πιο συγκεκριμένα, ο θύτης χρησιμοποιεί υποτιμητικές και προσβλητικές λέξεις για να χαρακτηρίσει το θύμα, αποτρέπει το άτομο από το να πηγαίνει στην εργασία του, δεν του επιτρέπει να βλέπει φίλους ή συγγενείς, προσπαθεί να ελέγξει πώς ξοδεύει τα χρήματά του και όλες τις κοινωνικές συναναστροφές, έχει έντονο το αίσθημα της ζήλειας, της κτητικότητας και κατηγορεί επανειλημμένα το θύμα για άπιστη συμπεριφορά, θυμώνει και προβάλλει μόνο αρνητικά συναισθήματα κατά την χρήση αλκοόλ, απειλεί το θύμα με βία ή όπλο, χτυπάει, κλοτσάει, σπρώχνει, πνίγει ή με οποιοδήποτε τρόπο προκαλεί σωματικό πόνο στο θύμα και στην υπόλοιπη οικογένεια, επιτίθεται στο σύντροφο ενώ κοιμάται για να μην μπορεί να αντιδράσει και τον εξαναγκάζει να υπάρξει σεξουαλική επαφή παρά τη θέλησή του, κατηγορεί το θύμα για τη βίαιη συμπεριφορά του και τονίζει ότι του αξίζει και τέλος ο θύτης παρουσιάζει τη βία ως αμοιβαία και συναινετική.²³

Η ενδοοικογενειακή βία με θύματα άνδρες δεν είναι εύκολα αναγνωρίσιμη, αλλά αποτελεί ίσης σημασίας οικιακή βία με τη γυναικεία. Αρχικά, η κακοποίηση μπορεί να εμφανίζεται με μεμονωμένα περιστατικά, οδηγώντας τη σύντροφο να δείξει μεταμέλεια. Σε ορισμένες σχέσεις, η ενδοοικογενειακή βία κατά των ανδρών μπορεί να είναι αμφίδρομη με τη χρήση σωματικής βίας και από τους δύο συντρόφους και χωρίς να αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως κακοποιημένο ή ελεγχόμενο. Οι παραπάνω συμπεριφορές θα αποτελέσουν καταστροφικές για την εξέλιξη της σχέσης, προκαλώντας μόνιμες σωματικές, συναισθηματικές και ψυχολογικές βλάβες.²⁶

2.2 Αιτίες και συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας

2.2.1 Οι αιτίες της ενδοοικογενειακής βίας

Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα δημόσιας υγείας και παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενώ είναι μοναδική σε σχέση με άλλες μορφές βίας και συχνά αποκαλείται και ως αθέατη βία. Η άσκηση βίας, ιδιαίτερα από τους άνδρες προς τις γυναίκες, (στη σύζυγο, στην κόρη, στην αδερφή, στη μητέρα και στο ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον), υπάρχει σε όλες τις χώρες και σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και δεν επηρεάζει μόνο τη γυναίκα, αλλά και ολόκληρη την οικογένεια.

Παρόλο που το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας απαντάται σε κάθε κουλτούρα, χώρα και ηλικία, ετεροφυλοφιλική αλλά και ομοφυλοφιλική σχέση, η βιβλιογραφία καταδεικνύει

ορισμένα χαρακτηριστικά γυναικών και ανδρών που εμπλέκονται στο φαινόμενο. Οι άντρες φαίνεται να εμφανίζουν συναισθηματική αστάθεια, άρνηση για ελαχιστοποίηση της βίαιης συμπεριφοράς, καθώς και αίσθημα ανάκτησης ελέγχου κατά την άσκηση της βίας. Ωστόσο, οι γυναίκες τείνουν να εμφανίζουν παθητική και ενοχική συμπεριφορά, χαμηλή αυτοεκτίμηση και ψυχοσωματικά συμπτώματα.²⁶

Εξετάζοντας τους παράγοντες κινδύνου που συμβάλλουν στην παρουσία της οικιακής βίας, είναι αναγκαίο να ξεκινήσουμε από την έμφυλη ανισότητα, καθώς δημιουργεί τις συνθήκες για την ύπαρξη της βίας. Η ευρωστία των γυναικών, η ικανότητά τους για εργασία και η οικονομική ανεξαρτησία και αυτονομία τους επηρεάζονται άμεσα από την παρουσία του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας που παγιδεύει το γυναικείο φύλο σε ένα καταχρηστικό περιβάλλον, εμποδίζοντάς την ανάπτυξη της ανεξαρτησίας και της χειραφέτησης. Παραδείγματα έμφυλης ανισότητας διαφαίνονται στη γυναικεία υποεκπροσώπηση στα κέντρα λήψης αποφάσεων, στη λήψη χαμηλότερου μισθού, δημιουργώντας ανισότητες στην ευθύνη της φροντίδας των παιδιών και άλλων συντηρούμενων μελών της οικογένειας και στην ποιότητα ζωής, συμπεριλαμβανομένου του μεγαλύτερου κινδύνου φτώχειας, ανεξαρτητως ηλικίας ή κοινωνικής ομάδας.²⁷

Αρχικά, το επίπεδο εκπαίδευσης και οι κοινωνικές αντιλήψεις του θύματος συμβάλλουν στον τρόπο που θα αντιμετωπίσει ή θα ανεχτεί την ενδοοικογενειακή κακοποίηση. Για ορισμένα θύματα αποτελεί αυτονόητο ότι θα ακολουθούν τις εντολές του συντρόφου/συζύγου λόγω θρησκευτικών ή κοινωνικών πεποιθήσεων. Η πρόωμη και έγκαιρη εγκατάλειψη του θύτη δεν πραγματοποιείται λόγω φόβου απέναντι στο κοινωνικό στίγμα, με αποτέλεσμα αυτά τα άτομα να βιώνουν με το πέρασμα του χρόνου ακραίες μορφές κακοποίησης. Τις περισσότερες φορές, η βία στην οικογένεια είτε γίνεται αντικείμενο άρνησης, είτε παραβλέπεται. Από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών που είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας συνεχίζουν να παραμένουν στις καταχρηστικές σχέσεις εξαιτίας της αδυναμίας τους να συντηρήσουν οικονομικά τον εαυτό τους και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας που έχουν υπό την προστασία τους. Επιπλέον, η οικονομική ύφεση που βιώνει η παγκόσμια κοινότητα τις τελευταίες δεκαετίες, μείωσε τις οικονομικές απολαβές των ατόμων, οδήγησε πολλούς εργαζόμενους στην ανεργία ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκαν οι τιμές σε πολλά προϊόντα προσωπικής υγιεινής και είδη πρώτης ανάγκης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της έντασης των καυγάδων και των περιστατικών οικιακής βίας μεταξύ των οικείων

συντρόφων, καθώς και μεταξύ των γονέων και των παιδιών, αφού οι γονείς δεν είναι σε θέση να πληρώσουν όλες τις αυξανόμενες ανάγκες των παιδιών τους.

Έρευνες υποστηρίζουν ότι αν ένα άτομο έχει γίνει μάρτυρας ενδοοικογενειακής κακοποίησης στην παιδική του ηλικία ή έχει ιστορικό παρελθοντικής κακοποίησης μελλοντικά μπορεί να γίνει και ο ίδιος να γίνει θύτης σε κάποιο άτομο της οικογένειάς του. Σε αυτή την περίπτωση ο δράστης θεωρεί φυσιολογικό να ασκήσει βία για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του. Επιπρόσθετα, είναι σαφές ότι πολλοί άντρες σύντροφοι ασκούν σωματική ή/και λεκτική βία προς τις συντρόφους τους στην προσπάθειά τους να επιβληθούν και να ασκήσουν εξουσία. Συναισθήματα κατωτερότητας, αδυναμίας έκφρασης συναισθημάτων, έλλειψης κατανόησης και υπόνοιας απιστίας είναι βασικές αιτίες πρόκλησης φαινομένων βίας.¹⁹

Σημαντική πηγή της κακοποίησης εντοπίζεται στα παθολογικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του δράστη ή του θύτη. Έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει υψηλή συχνότητα της ψυχοπαθολογίας και των διαταραχών της προσωπικότητας ανάμεσα στους ανθρώπους που ασκούν οικιακή βία.

Τα άτομα με ψυχική νόσο ως θύτες

Παρόλο που υπάρχει μία συσχέτιση μεταξύ ψυχικής νόσου και βίας, η πλειοψηφία των ατόμων με ψυχικές διαταραχές δεν θα γίνουν ποτέ βίαιοι. Η ενδοοικογενειακή βία σχεδόν πάντα, περιλαμβάνει συναισθήματα ελέγχου και εξουσίας που δεν σχετίζονται απαραίτητα με την ψυχική ασθένεια του δράστη, ακόμα κι αν νοσεί. Διαπιστωμένο είναι ότι οι άντρες που πάσχουν από καταθλιπτική και αγχώδη διαταραχή, διαταραχή χρήσης αλκοόλ και άλλων ναρκωτικών ουσιών, διαταραχή απόσπασης προσοχής και διαταραχές προσωπικότητας έχουν περισσότερες πιθανότητες να γίνουν βίαιοι απέναντι σε γυναίκες, σε σχέση με όμοιους που δεν πάσχουν. Συγκεκριμένα, οι χρήστες αλκοόλ και ναρκωτικών, είχαν τα υψηλότερα ποσοστά.

Τα άτομα με ψυχική νόσο ως θύματα

Τα άτομα με ψυχικές διαταραχές έχουν αυξημένο κίνδυνο να υποστούν οικιακή βία και συχνά είναι απρόθυμα να αποκαλύψουν τη βία εξαιτίας του φόβου για τις συνέπειες(περεταίρω βία), φόβο εμπλοκής των κοινωνικών υπηρεσιών(μπορεί να τους απομακρύνουν από τα παιδιά τους), φόβο για το κοινωνικό στίγμα και για την πιθανότητα να μην τους πιστέψουν. Επιπρόσθετα, η ενδοοικογενειακή βία μπορεί να είναι αποτέλεσμα θυματοποίησης κατά την παιδική ηλικία, κατάθλιψης, χρήσης αλκοόλ και ουσιών και αυτοκτονικού ιδεασμού. Οι

κοινωνικές υπηρεσίες οφείλουν να στοχεύσουν στην παροχή συμβουλών, στη θεραπεία γνωστικής και διαπροσωπικής συμπεριφοράς.¹⁵

Τα τελευταία χρόνια αυξάνεται όλο και περισσότερο ο αριθμός των αντρών ως θύματα ενδοοικογενειακής κακοποίησης. Η χειραφέτηση των γυναικών θα μπορούσε να συντείνει στην αυξανόμενη βίαιη συμπεριφορά από μέρους τους, αφού όλο και περισσότερες γυναίκες κερδίζουν έδαφος στο χώρο της αγοράς και της οικονομίας, κατακτώντας υψηλόβαθμες θέσεις ευθύνης. Είναι αποδεικτέο ότι το υψηλό χρηματικό εισόδημα και η τάση για απιστία μπορούν να οδηγήσουν στη γυναικεία ενδοοικογενειακή βία. Τα φαινόμενα ανδρικής κακοποίησης δεν οφείλονταν σε αυτοάμυνα των γυναικών, αλλά είχαν όλα τα χαρακτηριστικά κανονικής επίθεσης, που μπορούσε να αποδοθεί στο θυμό, στην εκδίκηση, στην αδυναμία έκφρασης των συναισθημάτων προφορικά, στην άσκηση εξουσίας, στη ζήλια, στην έλλειψη κατανόησης, στο άγχος και στη διεκδίκηση του ελέγχου. Στους κύκλους της οικογένειας, οι γυναίκες έχουν περισσότερες ευθύνες και υποχρεώσεις εξαιτίας της πολυπλοκότητας του ρόλου τους. Αυτό μπορεί να γίνει αιτία συζυγικών καυγάδων, καθώς και αιτία παιδικής κακοποίησης και παραμέλησης ως ένδειξη ισχύος του κοινωνικού ρόλου των γυναικών.²¹

Όπως προαναφέρθηκε, μία από τις κύριες αιτίες παιδικής κακοποίησης είναι οι αυξανόμενες υποχρεώσεις των γονέων που τους υποχρεώνουν να δίνουν μεγάλη προσοχή στην εργασία τους και να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν στις επίσης αυξανόμενες ανάγκες των παιδιών. Επίσης τα ατομικά χαρακτηριστικά γονέων όπως η έλλειψη υπομονής, η απουσία αισθήματος ευθύνης και η λανθασμένη ιεράρχηση προσωπικών αναγκών επηρεάζουν άμεσα την οικογενειακή δομή κι εκείνη με τη σειρά της την παιδική συμπεριφορά. Είναι σαφές ότι τα ατομικά χαρακτηριστικά του παιδιού, καθώς και η χαμηλή γνωστική λειτουργία (παιδιά με νοητική υστέρηση), η προωρότητα, η νευροαναπτυξιακή ανωριμότητα και η χρόνια σωματική νόσος αποτελούν επιβαρυντικούς παράγοντες για την εμφάνιση της παιδικής κακομεταχείρισης. Επιπροσθέτως, οι ιδιαιτερότητες που περιλαμβάνει η ανατροφή ενός παιδιού, όπως το κλάμα, η συνεχής προσοχή και φροντίδα, οι συχνές αλλαγές στο πρόγραμμα καθημερινής ρουτίνας όπως αφορά τον ύπνο και τη λήψη τροφής, η έλλειψη ηρεμίας και χαλάρωσης αποτελούν κατηγορίες του γονέα ότι «προκάλεσαν» την επιθετική συμπεριφορά του.²⁸

Οι παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο για την κακοποίηση των ηλικιωμένων δεν διαφέρουν ιδιαίτερα από εκείνες των παιδιών, αφού και η τρίτη ηλικία ανήκει στους ευάλωτους κοινωνικούς πληθυσμούς. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι ηλικιωμένοι με προβλήματα

μνήμης, κάποια μορφή άνοιας ή οι σωματικά εξαρτώμενοι τείνουν να κινδυνεύουν περισσότερο ως θύματα κακομεταχείρισης ή κακοποίησης σε σχέση με εκείνους που αυτοεξυπηρετούνται. Επίσης, οι ηλικιωμένοι που ζουν μόνοι ή πάσχουν από κάποια ψυχιατρική νόσο τείνουν να έχουν περισσότερες πιθανότητες να αποτελέσουν θύματα οικιακής βίας. Το προφίλ των φροντιστών που παρουσιάζουν περισσότερες πιθανότητες να εκδηλώσουν συμπεριφορές κακοποίησης προς τους ηλικιωμένους σχετίζεται με άτομα με αυξημένα επίπεδα στρες, ευθυνόφοβα, με υψηλό βαθμό συναισθηματικής ή οικονομικής εξάρτησης από το άτομο που φροντίζουν και άτομα με ιστορικό χρήσης ή κατάχρησης ουσιών ή κακομεταχείρισης άλλων ατόμων.³

2.2.2 Οι συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί μείζον θέμα για τη δημόσια υγεία και οι συνέπειές της έχουν αντίκτυπο όχι μόνο στο άτομο που τη βιώνει, αλλά και σε όλα τα εμπλεκόμενα μέλη, καθώς και στο κοινωνικό σύνολο. Οι γυναίκες που έχουν βιώσει περιστατικά οικιακής βίας, χαρακτηρίζονται από χαμηλή αυτοεκτίμηση που απορρέει από τις κατηγορίες των συντρόφων τους για ανεπάρκεια και ανικανότητα. Οι γυναίκες-θύματα παρουσιάζουν μια συνεχή αμφιβολία για τις ικανότητές τους στους διάφορους ρόλους που κατέχουν(ερωμένη, μητέρα, νοικοκυρά, εργαζόμενη). Οι κακοποιημένες γυναίκες αντιμετωπίζουν προβλήματα και στον εργασιακό τους χώρο διότι η υπεραπασχόλησή τους με το θέμα που αντιμετωπίζουν στο σπίτι δεν τους επιτρέπει να συγκεντρωθούν, να συνεργαστούν και να είναι αποδοτικές. Αυτές οι γυναίκες αισθάνονται ντροπή και ανασφάλεια για αυτό που τους συμβαίνει, με αποτέλεσμα να αποκλείονται κοινωνικά, συναισθηματικά και να υποφέρουν από ψυχοσωματικά προβλήματα, μόνιμο στρες και κατάθλιψη. Η ντροπή που αισθάνονται δεν απορρέει μόνο από το ίδιο το συμβάν, αλλά και από τη συνειδητοποίηση ότι όχι μόνο δέχτηκαν βία, αλλά την υπέστησαν.²⁹

Το αίσθημα της ζήλειας και της κτητικότητας του συζύγου τις περιορίζει μόνο μέσα στο σπίτι, εξαρτώνται πλήρως από τον σύζυγο που τις κακοποιεί, προκειμένου να μη δεχθούν περαιτέρω κακοποίηση εκείνες ή τα μέλη που προστατεύουν. Το θύμα δεν έχει πλέον κανένα στήριγμα, ούτε κάποιο άτομο να ακούσει και να ενστερνιστεί το πρόβλημά του με αποτέλεσμα να αισθάνεται έντονα τη μοναξιά και να οικειοποιεί τη νοσηρή κατάσταση που βιώνει. Όπως έχει διαπιστωθεί μία στις τέσσερις κακοποιημένες γυναίκες έχει αποπειραθεί να αυτοκτονήσει τουλάχιστον μία φορά, μία στις επτά κάνει κατάχρηση αλκοόλ και μία στις 10 κάνει χρήση ναρκωτικών ή άλλων εξαρτησιογόνων ουσιών. Σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα, όταν ένα

άτομο προέρχεται από βίαιη οικογένεια δεν αποτελεί μόνο παράγοντα κίνδυνου για μετέπειτα βίαιη συμπεριφορά, αλλά και αυξάνουν την ανοχή των θυμάτων στη βία. Η τάση των κακοποιημένων γυναικών να υποβαθμίζουν τον εαυτό τους και να εξιδανικεύουν τα άτομα με τα οποία συνδέονται μειώνουν περισσότερο την κριτική τους ικανότητα και αυτό θα έχει αντίκτυπο και στην ανατροφή των παιδιών τους, αφού δεν θα αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση.¹¹

Αναμφίβολα, η ενδοοικογενειακή βία επηρεάζει ιδιαίτερα τα παιδιά, ακόμα κι ως απλούς μάρτυρες προκαλώντας αναπτυξιακά προβλήματα, ψυχιατρικές διαταραχές, επιθετική συμπεριφορά και χαμηλή αυτοεκτίμηση. Ο γονέας που κακοποιείται δεν αναζητά βοήθεια διότι ανησυχεί πως αν ζητήσει, θα θέσει σε κίνδυνο τον εαυτό του και τα παιδιά του ή/ και θα διαλυθεί η οικογένειά του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την άμεση και έμμεση κακοποίηση των παιδιών και πυροδοτήσει ένα νέο κύκλο βίας στην κοινωνία. Τα παιδιά που παραμελούνται δεν λαμβάνουν σωστή και κατάλληλη σχολική εκπαίδευση, ιατρική περίθαλψη και δε δέχονται την πληθώρα κοινωνικών ερεθισμάτων, σε σχέση με τα παιδιά που μεγαλώνουν σε ήσυχα περιβάλλοντα.³⁰

Οι άντρες που υπομένουν την κακοποίηση θα έχουν σοβαρές και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία και είναι πιθανό να υποφέρουν από κατάθλιψη, παρουσιάζοντας διαταραγμένη σκέψη ή συγκέντρωση, συναισθήματα θλίψης, απελπισίας, αναξιοσύνης, μειωμένη λειτουργικότητα και κούραση, κοινωνική απόσυρση, ευερεθιστότητα, θυμό, δυσθυμία και αλλαγές στο πρόγραμμα του ύπνου. Παράλληλα, η εμπειρία μιας πρώιμης βίαιης σχέσης στιγματίζει τους νεαρούς άνδρες στις μετέπειτα αλληλεπιδράσεις τους και τους καθιστά ευάλωτους σε μελλοντικά καταθλιπτικά επεισόδια και στην εμφάνιση ψυχοσωματικών συμπτωμάτων, ενώ οι άντρες-πατέρες που κακοποιούνται δεν αναφέρουν ότι κακοποιούνται επειδή φοβούνται ότι οι καταχρηστικοί σύζυγοι θα τους απομακρύνουν από τα παιδιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διαταραχή μετατραυματικού στρες είναι εξαιρετικά συνήθης στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας με θύματα άνδρες και μπορεί να εκδηλωθεί με συμπτώματα όπως αναδρομές στο παρελθόν, επαναλαμβανόμενες εικόνες, χαμηλή ποιότητα ύπνου και αϋπνία, άγχος και υπερεπαγρύπνηση.²¹

2.2.3 Οι ψυχικές επιπτώσεις και η οικιακή βία σε προηγούμενες πανδημίες

Η εμπειρία από προηγούμενες πανδημίες και επιδημίες δηλώνει ότι η χρονική διάρκεια της καραντίνας αυξάνει τον κίνδυνο αρνητικών ψυχικών επιπτώσεων και η τρέχουσα πανδημία

παρουσιάζει βασικές ομοιότητες με προηγούμενες καταστροφές. Στο νότιο Μισισιπή, ο επιπολασμός της σωματικής θυματοποίησης των γυναικών αυξήθηκε κατά 98% μετά το πέρας του τυφώνα Κατρίνα. Σε παγκόσμιο επίπεδο, παρόμοιες αυξήσεις της ενδοοικογενειακής βίας παρατηρήθηκαν μετά το σεισμό και το τσουνάμι της Ινδονησίας το 2004 και μετά τις πυρκαγιές στην Αυστραλία το 2019. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αν και η αρχική άνοδος της οικιακής βίας παρατηρείται κατά τη διάρκεια της οξείας φάσης της κρίσης, αυτές οι αυξήσεις στη βία συχνά διατηρούνται για αρκετές δεκαετίες κατά την περίοδο της επιστροφής στην κανονικότητα. Το μοναδικό παράδοξο, ωστόσο, που παρουσιάζει η πανδημία COVID-19 είναι η απουσία παρακινητικού παράγοντα για την εγκατάλειψη του σπιτιού. Αν τα θύματα επιλέξουν να παραμείνουν στο σπίτι, κινδυνεύουν με νέα επεισόδια βίας, ενώ αν φύγουν απειλούνται με τον κίνδυνο μόλυνσης ενός επικίνδυνου ιού. Ζωτικής σημασίας να αναφερθεί αποτελεί η παραδοχή ότι τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας κινδυνεύουν περισσότερο μετά την απομάκρυνσή τους από την καταχρηστική σχέση.³¹

Μελέτες από τη Νέα Ζηλανδία έδειξαν ότι η ενδοοικογενειακή βία(μεταξύ συντρόφων, παιδική κακοποίηση και παραμέληση ηλικιωμένων), καθώς και η σεξουαλική κακοποίηση κλιμακώνονται κατά τη διάρκεια και μετά από μεγάλες καταστροφές και κρίσεις και το μοτίβο της βίας επαναλαμβάνεται παγκοσμίως.⁸ Η αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας θα συνεχίζεται ακόμα και μετά τη λήξη της επιδημίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ότι 9 μήνες μετά τον τυφώνα Κατρίνα στις πληγείσες περιοχές αυξήθηκε 3 φορές το ετήσιο ποσοστό έμφυλης βίας και 16 φορές ο γυναικείος βιασμός.¹⁴

Η συναισθηματική απορρύθμιση μπορεί να προκαλέσει την εμφάνιση βίαιων συμπεριφορών. Στο Τορόντο το 2003, το ποσοστό καταθλιπτικής διαταραχής εκτιμήθηκε στο 31,2% μεταξύ 129 εθελοντών που βγήκαν από την καντίνα που συνδέεται με την επιδημία SARS-COV. Μία κινεζική μελέτη περιέγραψε μία αύξηση στο ποσοστό αυτοκτονίας μεταξύ ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω, που συνδέονται με την επιδημία SARS. Τρία χρόνια μετά την εξάπλωση του SARS στην Κίνα(2002), πραγματοποιήθηκε μελέτη σε 662 τυχαία επιλεγμένα άτομα(21% ιατροί, 38% νοσηλευτές και 20% άλλοι επαγγελματίες υγείας) στα νοσοκομεία του Πεκίνο. Διαπιστώθηκε ότι το 10% του δείγματος είχε σοβαρά συμπτώματα μετατραυματικού στρες και το 19% αύξησε την κατανάλωση αλκοόλ. Η ανδρική επιθετικότητα, με ή χωρίς αλκοόλ, θεωρείται συχνά τρόπος αντίδρασης σε μία κατάσταση κρίσης. Η κατάχρηση ουσιών παραμένει ο πιο συχνά χρησιμοποιούμενος τρόπος αντιμετώπισης των ψυχολογικών τραυμάτων, ειδικά σε περιόδους υψηλού στρες. Μετά τον τυφώνα Κατρίνα, που έπληξε τις

Η.Π.Α. το 2009, ο επιπολασμός της οικιακής βίας τετραπλασιάστηκε, ενώ μετά την έκρηξη στην πόλη της Φουκουσίμα η σωματική βία των εγκύων ήταν τέσσερις φορές υψηλότερη σε αυτή την περιοχή σε σύγκριση με άλλες ιαπωνικές πόλεις την ίδια χρονική περίοδο.⁷

Τα άτομα που βιώνουν το θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου λόγω COVID-19 δεν θα έχουν την ευκαιρία να είναι φυσικά παρόντες στις τελευταίες στιγμές τους ή στην κηδεία τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές και πολιτικές παραδόσεις τους, κάτι που αποτελεί διατάραξη των σταδίων του πένθους. Κατά τη διάρκεια της επιδημίας SARS- COV το 2003 στην Ασία, οι πληγέντες είχαν υψηλά επίπεδα μετατραυματικού στρες που αποτελεί την πιο κοινή ψυχική διαταραχή που σχετίζεται με τραυματικά συμβάντα και καταστροφές, ενώ οι επαγγελματίες υγείας σε περιοχές υψηλού κινδύνου και τα άτομα με φίλους ή συγγενείς που προσβλήθηκαν από τον ιό, είχαν περισσότερες πιθανότητες να αποκτήσουν κάποια μορφή ψυχικής διαταραχής.³²

Το 5% του πληθυσμού που επλήγη από τον τυφώνα «Ike» το 2008 πληρούσε τα κριτήρια για μείζονα καταθλιπτική διαταραχή ένα μήνα μετά τον τυφώνα, ενώ ένας στους δέκα ενήλικες στην Νέα Υόρκη έδειξε σημάδια ψυχικής νόσου μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου και το 25% των Νεοϋορκέζων ανέφεραν αυξημένη χρήση αλκοόλ μετά τις επιθέσεις.³³ Είναι γνωστό ότι στην επιδημία του ιού Έμπολα τα έτη 2014-2016, οι έγκυες γυναίκες διέκοψαν τα ραντεβού προγεννητικής φροντίδας, ώστε να μειώσουν τον αυξημένο κίνδυνο μόλυνσης από τον ιό, με τις γυναίκες να αισθάνονται ανασφάλεια και φόβο τόσο για την άγνοια πιθανών επιπλοκών, όσο και για τον επικείμενο τοκετό.²⁶ Η χρήση του οικογενειακού προγραμματισμού, της προγεννητικής φροντίδας και των τοκετών μειώθηκε και δεν ανέκαμψε πλήρως ξανά.³⁹ Κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης επιδημίας από το 2014 έως το 2016 διπλασιάστηκε ο αριθμός των εγκύων εφήβων στη Σιέρρα Λιόν, σε σύγκριση με την περίοδο πριν την επιδημία.³⁴

Η αναστολή της σχολικής λειτουργίας σε αυτή την πανδημία δεν μπορεί να συγκριθεί με προηγούμενες πανδημίες, όπως εκείνη της γρίπης H1N1 το 2009, διότι τότε η αναστολή διήρκησε μόλις μία έως δύο εβδομάδες, ενώ τώρα περισσότερο από 2 έως τρεις μήνες αδιάκοπα.³⁵

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

1.1 Σκοπός και στόχοι

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να περιγράψει τη συχνότητα εκδήλωσης της ενδοοικογενειακής βίας και τις διακυμάνσεις της κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19, τα μέλη της οικογένειας που υπόκεινται βία καθώς και τους παράγοντες που την προκαλούν ή την εντείνουν.

1.2 Μεθοδολογία

Διενεργήθηκε εκτενής ανασκόπηση της βιβλιογραφίας από τις βάσεις δεδομένων Pubmed, Scopus και τη μηχανή αναζήτησης Google Scholar με τη χρήση της μεθόδου PRISMA, για όλα τα μέλη της οικογένειας (σύντροφοι, παιδιά, ηλικιωμένοι) που μπορεί να βιώσουν οικιακή βία την περίοδο της πανδημίας.

Χρησιμοποιήθηκαν οι λέξεις κλειδιά «domestic violence», «covid pandemic», «intimate partner violence», «coronavirus SARS-COV-2» και ο συνδυασμός των λέξεων κλειδιών έγινε με τη λέξη «and».

Η αναζήτηση της βιβλιογραφίας πραγματοποιήθηκε από τον Ιούνιο έως το Οκτώβριο του έτους 2020 και η συγγραφή της επιστημονικής μελέτης ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2020.

A. Κριτήρια ένταξης μελετών στην ανασκόπηση:

- Να είναι πρωτότυπες ερευνητικές μελέτες ή ανασκοπήσεις που αφορούν στην περίοδο της πανδημίας COVID-19
- Να έχουν δημοσιευτεί το 2020
- Να αφορούν βία προς μέλη οικογένειας (σύζυγοι, παιδιά, γονείς, παππούδες) ή/και παράγοντες που συντελούν
- Να αφορούν στη χρήση οποιασδήποτε μορφής βίας
- Να είναι στην Αγγλική ή Ελληνική γλώσσα
- Να παρέχουν πρόσβαση στο πλήρες άρθρο

B. Κριτήρια αποκλεισμού μελετών από την ανασκόπηση:

- Άρθρα τύπου «editorial»

- Μελέτες που αφορούσαν προηγούμενες επιδημίες, πανδημίες ή άλλες μαζικές υγειονομικές κρίσεις
- Μελέτες που αφορούσαν τη βία στην κοινότητα
- Αυτές που δεν διέθεταν περίληψη
- Αυτές που δεν έδιναν πρόσβαση στο πλήρες άρθρο
- Μελέτες γραμμένες σε γλώσσα εκτός της Αγγλικής ή της Ελληνικής

Οι βιβλιογραφικές πηγές αναλύθηκαν για όλες τα άτομα της οικογένειας, όλους τους τύπους ενδοοικογενειακής βίας και όλους τους παράγοντες κινδύνου, είτε οικιακούς είτε εξωτερικούς που εντείνουν το φαινόμενο εν μέσω πανδημίας COVID-19.

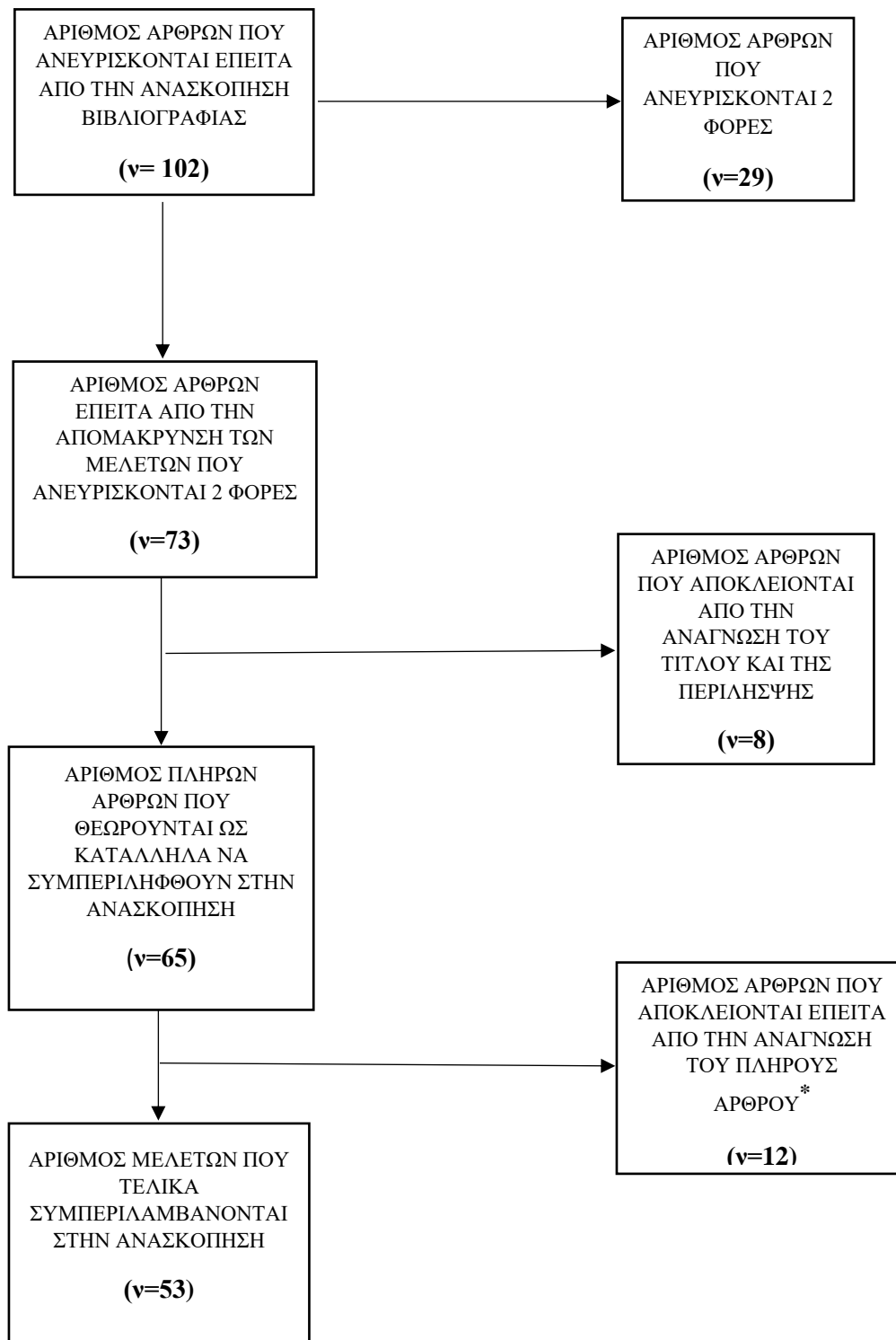
2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Από τη στιγμή που ανακοινώθηκαν παγκοσμίως τα καθεστάτα καθολικής απαγόρευσης κυκλοφορίας για τον περιορισμό της πανδημίας COVID-19, αυξήθηκαν τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι η φράση «*#antidomesticviolenceduringepidemic*», μία δήλωση ενάντια στην ενδοοικογενειακή βία κατά τη διάρκεια της πανδημίας, χρησιμοποιήθηκε περισσότερες από 3.000 φορές στα Κινεζικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης.¹⁹

Για να διερευνηθεί περαιτέρω το παραπάνω φαινόμενο, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση μελετών που αφορούσαν τον κορωνοϊό SARS-COV-2 και την πανδημία COVID-19 που προκαλεί και την ενδοοικογενειακή βία και κακοποίηση.

Το διάγραμμα ροής (PRISMA) επιλογής μελετών φαίνεται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1. Διάγραμμα ροής (PRISMA) επιλογής μελετών

*Τα άρθρα αποκλείστηκαν μετά την πλήρη ανάγνωσή τους είτε για τη μη σχετικότητα τους με το θέμα που διερευνάται είτε γιατί η γλώσσας τους ήταν διάφορη της αγγλικής.

Όπως φαίνεται στον πίνακα 1, η αναζήτηση στις βάσεις δεδομένων Pubmed, Scopus και στη μηχανή αναζήτησης Google Scholar χρησιμοποιώντας τα απαραίτητα φίλτρα, εντόπισε 102 μελέτες, εκ των οποίων οι 29 βρέθηκαν διπλή φορά. Τόσο μετά την ανάγνωση του τίτλου και της περίληψης, όσο και μετά την ανάγνωση του πλήρους άρθρου, απορρίφθηκαν οχτώ και δώδεκα μελέτες, αντίστοιχα. Συνεπώς, 53 μελέτες πληρούσαν τα κριτήρια συμπερίληψης στη συστηματική ανασκόπηση.

Οι μελέτες αντιπροσώπευαν δέκα χώρες (Ινδία, Ιταλία, Η.Π.Α., Ηνωμένο Βασίλειο, Βραζιλία, Ισπανία, Κίνα, Κύπρο, Αυστραλία και Γαλλία) και διέφεραν ως προς το σχεδιασμό της μελέτης: ανασκοπήσεις, συστηματικές ανασκοπήσεις, έρευνες και επιστημονικές σημειώσεις μελετητών μετά από δικής τους βιβλιογραφική ανασκόπηση. Κοινός παρονομαστής όλων των συμπεριλαμβανομένων μελετών είναι οι αρνητικές ψυχικές συνιστώσες της καραντίνας εν καιρώ πανδημίας και συγκεκριμένα η ενδοοικογενειακή βία.

Μία από τις χώρες που μπήκε νωρίς σε καθεστώς ολικής απαγόρευσης κυκλοφορίας είναι η Ινδία. Ταυτόχρονα με τη συχνότερη επίσκεψη σε ιστοσελίδες πορνογραφικού περιεχομένου και την αυξημένη πώληση προφυλακτικών και σεξουαλικών βοηθημάτων, διαπιστώθηκε και αυξημένη παραβίαση των σεξουαλικών δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια της καραντίνας με τους κακοποιούς να δράττουν της ευκαιρίας και να γίνονται όλο και πιο καταχρηστικοί. Σύμφωνα με την Εθνική Επιτροπή Προστασίας των Γυναικών στην Ινδία, οι καταγγελίες για οικιακή κακοποίηση γυναικών αυξήθηκαν κατά 100% τον Απρίλιο του 2020. Αυτό έκανε την Επιτροπή να δημιουργήσει κοινωνικές, τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης για την αναφορά τέτοιων περιστατικών. Η παραπάνω δράση κοινοποιήθηκε σε όλα τα μέσα μαζικής επικοινωνίας σε έντυπη και ραδιοφωνική μετάδοση.¹⁹

Υπομένοντας συνεχώς τις κακοποιητικές καταστάσεις, πολλοί άνδρες ανέφεραν ότι συχνά αναρωτούνται αν είναι όντως τόσο σοβαρή η κακοποίηση που δέχονται. Στην Αγγλία, ένα φιλανθρωπικό ίδρυμα που στηρίζει τους κακοποιημένους άνδρες ανέφερε μία αύξηση κατά 35% στις κλήσεις για έκκληση βοήθειας την περίοδο της απομόνωσης, σε σχέση με την περίοδο πριν την καραντίνα. Επίσης, οι επισκέψεις στην ιστοσελίδα του ιδρύματος την εβδομάδα της 27ης Απριλίου 2020 ήταν 3 φορές περισσότερες από την προηγούμενη περίοδο. Συγκεκριμένα, ανέφεραν ότι το είδος της έμφυλης βίας που δέχτηκαν οι άντρες εν καιρώ πανδημίας διαφέρει από αυτό των γυναικών και περιλάμβανε μορφές βίας, όπως η παρακολούθηση δαπανών, στέρηση τροφής και απόκρυψη προσωπικών αγαθών(κινητό τηλέφωνο ή υπολογιστής).²¹

Τα θύματα που δεν εγκατέλειψαν τον κακοποιό σύντροφο φαίνεται να βρίσκονται σε δυσχερή θέση, ειδικά στην περίπτωση της οπλοκατοχής. Στις ΗΠΑ, καθώς εξελίσσεται η πανδημία COVID-19, παρατηρήθηκε αύξηση αγοράς πυροβόλων όπλων και κατανάλωσης αλκοόλ που αποτελεί έναν επικίνδυνο συνδυασμό και συμβάλλει στην πιθανότητα της οικιακής ανθρωποκτονίας, της αυτοκτονίας ή της αποκλίνουσας συμπεριφοράς προς τα παιδιά.^{9,29} Στην πολιτεία Πενσυλβάνια των Η.Π.Α., ο αριθμός των θυμάτων από πυροβολισμό αυξήθηκε απότομα κατά 7% από την 1η έως τη 15η Απριλίου 2020, σε σύγκριση με την ίδια χρονική περίοδο του προηγούμενου έτους.⁴⁸ Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, έρευνες αναφέρουν μία αύξηση των ανθρωποκτονιών μέσα στο σπίτι στις πληγείσες χώρες. Το Μάρτιο του 2020, η Ισπανία, ως χώρα που μετρά πολλούς θανάτους από τον κορωνοϊό, ήρθε αντιμέτωπη με το πρώτο περιστατικό οικιακής ανθρωποκτονίας 5 μέρες μετά την έναρξη της καραντίνας, όταν ένας άντρας στην υποψία ότι η σύζυγός του είναι φορέας του κορωνοϊού SARS-COV-2, τη σκότωσε μπροστά στα παιδιά τους, στη Βαλένθια.⁹

Τα ποσοστά της οικιακής βίας αυξάνονται και αυξάνονται πολύ γρήγορα. Δεδομένα από μελέτες που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό «The Guardian» αναφέρουν αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας στη Βραζιλία κατά 40%, στην Ισπανία οι κλήσεις σε γραμμές υποστήριξης αυξήθηκαν κατά 20%, ενώ στην Κύπρο αυξήθηκαν κατά 25% την εβδομάδα που ανακοινώθηκε το πρώτο κρούσμα του κορωνοϊού SARS-COV-2. Η επίσκεψη της ιστοσελίδας του κορυφαίου οργανισμού οικιακής κακοποίησης «Refuge» σημείωσε αύξηση 150% κατά την ίδιο χρονική περίοδο. Το μήνυμα που έστειλε το εθνικό σύστημα υγείας(NHS) στους πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου «μένετε σπίτι, άρα μένετε ασφαλείς» σε πολλές περιπτώσεις αποδείχτηκε παράδοξο.⁴¹ Επιπρόσθετα, η Κίνα, η Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία ανέφεραν σημαντική αύξηση των κλήσεων στις εξειδικευμένες γραμμές υποστήριξης κακοποιημένων ατόμων και των αστυνομικών αναφορών για περιστατικά οικιακής βίας σε ποσοστό 30% και 50%, αντίστοιχα.¹⁴

Παρατηρείται 300% αύξηση κλήσεων στην αστυνομία για περιστατικά βίας μεταξύ των οικείων συντρόφων από την έναρξη της πανδημίας, παγκοσμίως. Το ¼ των συμπεριλαμβανομένων γυναικών από όλα τα καταγεγραμμένα περιστατικά οικιακής κακοποίησης εμφανίζει σοβαρούς τραυματισμούς στο κεφάλι και κρανιακά κατάγματα από δυνάμεις υψηλής πρόσκρουσης. Οι γυναίκες μπορεί να εμφανίζουν συμπτώματα τραυματικού εγκεφαλικού τραυματισμού, όπως αγωνία, κατάθλιψη, γνωστικές διαταραχές ή ύπνου.²²

Με την έναρξη της καραντίνας στο Χονγκ Κονγκ, οι φαρμακοποιοί ξεκίνησαν την παροχή πακέτων φροντίδας, όπως μάσκες, αλκοολούχα απολυμαντικά χεριών, χαρτί υγιείας και πακέτα ρυζιού στους ηλικιωμένους πολίτες. Επίσης, πραγματοποίησαν εβδομαδιαίες τηλεφωνικές συνεντεύξεις με τους ηλικιωμένους, προκειμένου να διασφαλιστεί η βέλτιστη χρήση και τήρηση της φαρμακευτικής αγωγής. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι φαρμακοποιοί αποτελούν αναπόσπαστο μέλος της εθνικής ομάδας έκτακτης ανάγκης και ανέλαβαν καθήκοντα εκτός της κανονικής αποστολής, όπως η διαχείριση και η περίθαλψη ασθενών με COVID-19 και η υποστήριξη γραμμών βοήθειας. Βασικός στόχος των φαρμακοποιών είναι η συνεχής παροχή φαρμάκων για προϋπάρχουσες καταστάσεις. Έτσι, ηγήθηκαν μίας εκστρατείας εν μέσω πανδημίας, όπου διεκπεραίωναν την παράδοση των φαρμάκων στο σπίτι και την ανοσοποίηση του πληθυσμού για την εποχική γρίπη, προκειμένου να αποσυμφορηθούν οι μονάδες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας. Μέσω των οικιακών επισκέψεων, είχαν τη δυνατότητα να καταπολεμήσουν την παραπληροφόρηση για την πανδημία που επιδεινώνεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και το χαμηλό επίπεδο γνώσης. Ο κυριότερος σκοπός της εκστρατείας που ηγήθηκαν ήταν σε συνεργασία με τις κοινωνικές υπηρεσίες να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της αύξησης της ενδοοικογενειακής βίας, αναγνωρίζοντας έγκαιρα τα σημάδια οικιακής βίας κατά την επίσκεψή τους στα σπίτια και συμβουλευόντας τα άτομα να παρουσιαστούν στο πλησιέστερο φαρμακείο και να ζητήσουν «μάσκα-19». Η συγκεκριμένη φράση αποτελεί σημάδι έκτακτης ανάγκης για την παρουσία βίας και οι φαρμακοποιοί αναφέρουν το αίτημα στις αστυνομικές αρχές. Το παραπάνω μέτρο βρήκε πεδίο εφαρμογής σε πολλές χώρες της Ευρώπης, όπως είναι η Ισπανία και η Ιταλία, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο οι φαρμακοποιοί προσάρμοσαν το χώρο του φαρμακείου σε ασφαλές μέρος για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας.¹⁰

Η βρετανική κυβέρνηση έχει καταστήσει σαφές ότι οι οδηγίες παραμονής και απομόνωσης στο σπίτι, δεν ισχύουν για εκείνους που οφείλουν να εγκαταλείψουν τη στέγη τους και να αποφύγουν τα επεισόδια ενδοοικογενειακής βίας.⁴⁹ Στο Ηνωμένο Βασίλειο την εβδομάδα έως τις 21 Μαρτίου 2020, οι πωλήσεις αλκοόλ αυξήθηκαν κατά 67% και διαπίστωσαν ότι το 25-50% των δραστών ήταν υπό την επήρεια αλκοόλ κατά τη στιγμή της κακοποίησης.¹⁶ Η Γροιλανδία προκειμένου να προλάβει την αύξηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, απαγόρευσε από την πρώτη εβδομάδα ανακοίνωσης των κοινωνικών περιορισμών την καθολική πώληση αλκοόλ.¹

Σύμφωνα με προηγούμενες μελέτες, τα περιστατικά σωματικής ενδοοικογενειακής βίας περιλαμβάνουν σε ποσοστό 65-95% τραύμα στο πρόσωπο.⁴⁹ Στο Ιατρικό Κέντρο του Πανεπιστημίου του Σικάγο και στο Νοσοκομείο «Com Children» από την 1η Μαρτίου 2020 έως τις 11 Απριλίου 2020 πραγματοποιήθηκε μια αναδρομική ανασκόπηση όλων των ασθενών με τραύμα που έλαβαν παροχές υγείας από πλαστικούς χειρουργούς. Εξαιρέθηκαν οι ασθενείς με εγκαύματα και η περίοδος μελέτης χωρίστηκε σε 2 επιμέρους περιόδους: 3 εβδομάδες πριν την ανακοίνωση της οικιακής απομόνωσης(1-21 Μαρτίου) και 3 εβδομάδες μετά την εφαρμογή(22 Μαρτίου-11 Απριλίου). Οι τύποι των τραυματισμών κυμαίνονταν από απλές βλάβες έως βαλλιστικές βλάβες υψηλής οξύτητας, αμβλύ τραύμα από πυροβολισμούς και συγκρούσεις μηχανοκίνητων οχημάτων. Από τη μελέτη προέκυψε ότι οι τραυματισμοί που αφορούσαν περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας ήταν ελάχιστες, αλλά αφορούσαν διεισδυτικούς τραυματισμούς με αμβλύ αντικείμενο και πυροβολισμούς.⁵

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας της Νέας Υόρκης, ο αριθμός των κλήσεων έκτακτης ανάγκης για θανατηφόρες και μη θανατηφόρες καρδιακές ανακοπές τετραπλασιάστηκε τους τελευταίους μήνες εν μέσω καραντίνας, σε σύγκριση με αυτή την ίδια περίοδο πέρυσι.³⁶

Επί του παρόντος, οκτώ στους δέκα θανάτους στις Ηνωμένες Πολιτείες που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19, είναι ηλικιωμένοι. Σύμφωνα με τα αρχεία της αστυνομικής υπηρεσίας στην πολιτεία Μίσιγκαν των Η.Π.Α. η περίοδος της πανδημίας έστρωσε το κατάλληλο έδαφος για την εξαπάτηση των ηλικιωμένων. Εξαπατήσεις όπως η προσφορά ψεύτικης θεραπείας για την COVID-19, η αναζήτηση δωρεών για παράνομους ή ανύπαρκτους φιλανθρωπικούς οργανισμούς και η αποστολή ηλεκτρονικών μηνυμάτων από ψευδείς λογαριασμούς που μιμούνται οργανισμούς όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) είναι μερικές εστίες εκμετάλλευσης των ηλικιωμένων κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.³

Τα κράτη- μέλη του Π.Ο.Υ. της Ευρώπης ανέφεραν αύξηση κατά 60% των κλήσεων έκτακτης ανάγκης από γυναίκες που υπέστησαν οικιακή βία, ενώ τον Απρίλιο οι διαδικτυακές αναζητήσεις για τις ανοιχτές γραμμές υποστήριξης και πρόληψης της βίας είχαν αυξηθεί έως και πέντε φορές. Το Ταμείο του Ο.Η.Ε. αναφέρει ότι η παράταση της καραντίνας έως και 6 μήνες θα μπορούσε να προκαλέσει επιπλέον 31 εκατομμύρια περιπτώσεις έμφυλης βίας παγκοσμίως, θα καθυστερήσει τα προγράμματα τερματισμού του γυναικείου ακρωτηριασμού

γεννητικών οργάνων και θα οργανωθούν 13 εκατομμύρια περισσότεροι γάμοι παιδιών την επόμενη δεκαετία.⁵⁰

Στις Η.Π.Α., η Εθνική Γραμμή Σεξουαλικής Επίθεσης τον Μάρτιο σημείωσε αύξηση κατά 22% στις κλήσεις που δέχτηκε και είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της ανοιχτής γραμμής που οι μισές από τις κλήσεις προέρχονταν από ανήλικους. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι η αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας τις πρώτες εβδομάδες της καραντίνας δεν είναι γνωστό αν προέρχεται αποκλειστικά από την αναγκαστική απομόνωση στο σπίτι ή είναι ακούσια συνέπεια της προθυμίας των πολιτών να παραμείνουν στο σπίτι πολύ πριν την έναρξη της καραντίνας και των περιοριστικών μέτρων. Διαπιστώθηκε ότι σε ορισμένες πολιτείες των Η.Π.Α. η αύξηση των κλήσεων σε γραμμές υποστήριξης προηγήθηκε της ανακοίνωσης των περιοριστικών μέτρων και της καραντίνας και αφορούσε ως επί το πλείστον «νοικοκυριά χωρίς προηγούμενο ιστορικό ενδοοικογενειακής βίας».⁵¹

Στη δημοσιευμένη μελέτη του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν στις Η.Π.Α. για την παιδική κακοποίηση και παραμέληση, 52% των γονέων δήλωσε ότι η οικονομική αβεβαιότητα επηρέασε την παιδική ανατροφή, 61% φώναζαν ή τρώμαζαν κάποιο από τα παιδιά τους και το 19% φώναζαν περισσότερο από ότι συνήθως. Επίσης, ένας στους 6 γονείς ανέφεραν ότι χτύπησαν τα παιδιά τους και το 11% αυτών ανέφερε ότι χρησιμοποίησε τη σωματική βία πολλαπλές φορές. Από τη στιγμή που έκλεισαν οι παιδικοί σταθμοί και τα σχολεία, αυξήθηκε η παιδική κακοποίηση και παραμέληση κατά 32%, ενώ στο Τέξας των Η.Π.Α. από τις 16 έως τις 20 Μαρτίου παρατηρήθηκαν επτά καταγεγραμμένες περιπτώσεις παιδικής κακομεταχείρισης με δύο από αυτές να καταλήγουν σε θάνατο.³⁴

Στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 26 Μαρτίου 2020, όταν ξεκίνησαν οι περιορισμοί στην κυκλοφορία του πληθυσμού, ξεκίνησε μια μελέτη για την προοπτική παρακολούθησης και διαχείρισης των γναθοπροσωπικών περιστατικών έκτακτης ανάγκης σε πέντε νοσοκομεία. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν σε μια διαδικτυακή ζωντανή βάση δεδομένων που τροφοδοτήθηκε μέσω μιας εφαρμογής «smartphone». Από το σύνολο των 529 ασθενών σε διάστημα έξι εβδομάδων, μόνο 17 περιπτώσεις αφορούσαν ενδοοικογενειακή βία με τραυματισμούς μαλακών μορίων και κατάγματα της κάτω γνάθου.⁴⁵

Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση αποδεικνύεται ότι κατά τη διάρκεια των μέτρων παραμονής στο σπίτι τους πρώτους μήνες του έτους 2020, παρατηρήθηκαν σοβαροί τραυματισμοί που σχετίζονται με την οικιακή κακοποίηση μεταξύ των συντρόφων. Η μέση

ηλικία των θυμάτων έμφυλης βίας είναι τα τριάντα έτη, το 80% αφορά γυναίκες και οι πιο συχνές διαγνώσεις είναι οι εκδορές, τα κατάγματα και οι τραυματισμοί ενδοκοιλιακών οργάνων. Τα περισσότερα κατάγματα αφορούσαν το πρόσωπο, το λαιμό και την οπίσθιο μέρος του κρανίου, με τα πιο ενδεικτικά κατάγματα έμφυλης βίας να αφορούν τραυματισμούς στα άνω και κάτω άκρα, του άνω μέρους του κορμού και της κεφαλής.¹⁶

Στην Αυστραλία, καθώς τέθηκε σε ισχύ το σχέδιο παραμονής στο σπίτι, η Google ανέφερε αύξηση κατά 75% στις αναζητήσεις σχετικά με την υποστήριξη για ενδοοικογενειακή κακοποίηση. Η Εθνική Γραμμή Οικιακής Κακοποίησης στο Ηνωμένο Βασίλειο σημείωσε αύξηση κλήσεων έκτακτης ανάγκης κατά 25% από την έναρξη της εφαρμογής των μέτρων, καταγράφοντας τουλάχιστον οχτώ θανάτους που σχετίζονται με οικιακή κακομεταχείριση. Οι αναφορές δείχνουν ότι οι θύτες χρησιμοποιούν την πανδημία COVID-19 προκειμένου να ασκήσουν περαιτέρω έλεγχο στην καταχρηστική σχέση, να το περιορίσουν και να το απομονώσουν χρησιμοποιώντας εξαναγκαστικούς μηχανισμούς.⁴²

Στη Βραζιλία, υπήρξε μία αύξηση κατά 17% στον αριθμό των κλήσεων για κακοποιημένες γυναίκες το Μάρτιο 2020 και συγκεκριμένα στο Ρίο Ντε Τζανέρο η κατά 50% αύξηση στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας παρατηρήθηκε το πρώτο σαββατοκύριακο μετά την παγκόσμια ανακοίνωση μέτρων κοινωνικής απομόνωσης, με τις περισσότερες υποθέσεις να αφορούν γυναίκες.³⁰

2.1 Η πανδημία covid-19 και η ενδοοικογενειακή βία

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα από τα λιγότερο αναφερόμενα εγκλήματα, παγκοσμίως. Το 2013, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ.) χαρακτήρισε τη Βία κατά των Γυναικών και Κοριτσιών (ΒΚΓΚ) ως «ένα παγκόσμιο πρόβλημα υγείας που λαμβάνει διαστάσεις πανδημίας». Επιστημονικές μελέτες που έχουν προηγηθεί αναφέρουν ότι η αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας κατά την περίοδο κρίσεων είναι πολύπλευρη και πολυπαραγοντική.¹⁹ Η παραπάνω διαπίστωση επιβεβαιώνεται από μία ασυνήθιστη δήλωση πολιτικής που έκτοτε εγκαταλείφθηκε, από το Υπουργείο Προστασίας Γυναικών, Οικογένειας και Κοινωνικής Ανάπτυξης της Μαλαισίας με μία σειρά διαδικτυακών μηνυμάτων που παρότρυνε τις γυναίκες «εν μέσω καραντίνας να μην ενοχλούν τους συζύγους τους, να μην είναι εριστικές όταν ζητούν βοήθεια για τις οικιακές υποχρεώσεις και να φορούν μακιγιάζ κατά τη διάρκεια της τηλεργασίας».³¹

Η πανδημία της νόσου του κορωνοϊού (COVID-19) έχει δημιουργήσει σημαντικές προκλήσεις για την υγεία τόσο από την άποψη των άμεσων επιπλοκών της στην υγεία, όσο και της διακοπής στην παροχή τυπικής φροντίδας για άτομα με οξέα και χρόνια προβλήματα υγείας. Στην προσπάθειά τους οι κυβερνήσεις και οι αρμόδιες αρχές να αντιμετωπίσουν την πανδημία COVID-19 που προκάλεσε ο κορωνοϊός SARS-COV-2 προέβησαν σε μέτρα διαμονής στο σπίτι και καθολική κοινωνική απομόνωση. Τα απαραίτητα μέτρα κοινωνικής απόστασης που έχουν ληφθεί έχουν ήδη αλλάξει δραματικά τον τρόπο με τον οποίο ζούμε και αλληλοεπιδρούμε.³ Ωστόσο, η εκτεταμένη εφαρμογή των πρωτοβουλιών κοινωνικής απομόνωσης στις περισσότερες χώρες αυξάνει τις πιθανότητες σημαντικών συνεπειών ψυχικής υγείας και ψυχοκοινωνικών επιπτώσεων.³⁶ Η πανδημία COVID-19 εξελίσσεται και δημιουργεί όλο και μεγαλύτερη συναισθηματική ανεπάρκεια.⁶

Η ενδοοικογενειακή βία έχει σωματικές, σεξουαλικές, ψυχικές και οικονομικές συνιστώσες, όσο και ατομικό έλεγχο και καταναγκαστικές πράξεις και συμπεριφορές. Η οικιακή βία επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες, με μία στις τρεις γυναίκες να έχει υποστεί τουλάχιστον ένα επεισόδιο βίας κατά τη διάρκεια της ζωής της. Παρόλο που η ενδοοικογενειακή βία σχετίζεται άμεσα με κοινωνικό-οικονομικές μεταβλητές, το φαινόμενο συναντάται σε όλες τις χώρες και κοινωνικό-οικονομικά στρώματα. Οι παράγοντες που προκαλούν την οικιακή κακοποίηση κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 είναι η κοινωνική απομόνωση, η έκθεση σε οικονομικούς και ψυχολογικούς στρεσογόνους παράγοντες και η απαγόρευση των ταξιδιών, αυξάνοντας και τους αρνητικούς μηχανισμούς αντιμετώπισης, όπως είναι η κατάχρηση αλκοόλ και η ανοχή συμπεριφορών κακοποίησης και εκμετάλλευσης. Η «Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας», η οποία είναι γνωστή ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό διεθνές κείμενο που θέτει κριτήρια για την πρόληψη της έμφυλης βίας. Τα κράτη- μέλη που υπέγραψαν τη σύμβαση της Κωνσταντινούπολης σε συνεργασία με τις επιτροπές για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας αποφάσισαν να ενισχύσουν τις απαντήσεις τους απέναντι στο φαινόμενο, δημιουργώντας συστήματα προειδοποίησης έκτακτης ανάγκης σε φαρμακεία και παντοπωλεία εν μέσω πανδημίας COVID-19.¹⁵

Η πανδημία COVID-19 και η καραντίνα ενισχύουν καταχρηστικά περιβάλλοντα και διευκολύνουν τους θύτες να ασκήσουν βία και να προκαλέσουν σωματική, λεκτική, ψυχολογική και σεξουαλική βλάβη στα θύματα. Το άγχος του περιορισμού, η οικονομική

αβεβαιότητα και ο ρόλος των φύλων συμβάλλουν στην αύξηση της έκφυλης βίας κατά τη διάρκεια ανθρωπιστικών κρίσεων. Η έμφυλη βία είναι η πιο κοινή αιτία μη θανατηφόρου τραυματισμού σε γυναίκες, παγκοσμίως, αποτελεί ακόμα ένα ταμπού για τις σύγχρονες κοινωνίες και συχνά χαρακτηρίζεται ως αποκλειστικά προσωπικό ζήτημα.²³ Διεθνώς, κάθε έξι ημέρες σκοτώνεται μία γυναίκα από οικείο σύντροφο, ενώ μία στις έξι γυναίκες που παρουσιάστηκαν σε ορθοπεδική κλινική έχει υποστεί έμφυλη βία τους προηγούμενους δώδεκα μήνες και το 45% των γυναικείων ανθρωποκτονιών εμφανίστηκε σε τμήμα επειγόντων περιστατικών ως θύμα οικιακής κακοποίησης τα 2 χρόνια πριν το θάνατό τους. Το τραύμα κεφαλής και τραχήλου και οι τραυματισμοί άνω άκρου είναι οι πιο συχνές συνέπειες της σωματικής οικιακής βίας. Μόνο το 14% των ασθενών που περιθάλπονται ερωτώνται για πιθανή ύπαρξη έμφυλης βίας.¹⁴

Το άγχος που προκαλείται από τις φυσικές καταστροφές αυξάνει όλα τα επίπεδα βίας, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας και της παιδικής κακοποίησης. Ο αναμενόμενος αντίκτυπος της πανδημίας στην ψυχική υγεία αναμένεται να είναι σημαντικός, αλλά φαίνεται να μην έχει ληφθεί υπόψη στη διαμόρφωση των υφιστάμενων δημόσιων πολιτικών.²⁵ Στην Κίνα, εντός 2 μηνών από την έναρξη της πανδημίας COVID-19, μία μελέτη διαπίστωσε ποσοστό κατάθλιψης σε 20,1% σε 7.236 εθελοντές από το γενικό πληθυσμό. Πρόσφατες αναφορές μελετών δηλώνουν ότι τα ποσοστά διαζυγίου έχουν αυξηθεί από την υποκίνηση των πολιτικών μετριασμού της εξάπλωσης της νόσου COVID-19.^{7,25}

Ο κατ'οίκον περιορισμός έθεσε επιπλοκές στην οικογένεια και θέματα διαχείρισης χρόνου. Παρόλο που θεσπίστηκε για να αντιμετωπίσει την ευρεία διάδοση του ιού, προκάλεσε ταυτόχρονα ορισμένες ακούσιες ενέργειες.

2.1.1 Προκλήσεις εντός της οικογένειας

Η καραντίνα αποτελεί μία ευκαιρία για τα άτομα να ενισχύσουν τους οικογενειακούς δεσμούς. Ωστόσο, από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι παρατηρείται αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας, έλλειψη προσωπικού χώρου και πλήξη.³⁷ Η συνεχής παραμονή εντός του σπιτιού μπορεί να οδηγήσει σε σωματική αδράνεια και καθυστέρηση σχεδίων.

2.1.2 Προβλήματα διαχείρισης χρόνου

Η καραντίνα πρόσφερε στους ανθρώπους περισσότερο ελεύθερο χρόνο. Ορισμένοι χρησιμοποίησαν την αφθονία προσωπικού χρόνου για την ανάπτυξη της αυτό-φροντίδας, το

ξεκίνημα νέων δραστηριοτήτων και την απόκτηση νέων δεξιοτήτων. Ωστόσο, ορισμένα άτομα άρχισαν να αισθάνονται πλήξη και απογοήτευση, με αποτέλεσμα την υιοθέτηση ανθυγιεινών συνηθειών ύπνου, τον παρατεταμένο χρόνο μπροστά σε οθόνη και την έλλειψη δραστηριοτήτων και αυτό- αποτελεσματικότητας. Η μη αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου οδήγησε σε υπερβολική σκέψη, αναπαραγωγή ίδιων σκέψεων και απώλεια ελπίδας και τα άτομα κινδυνεύουν να μετατρέψουν τις προσωρινές ανθυγιεινές συνθήκες σε μόνιμες συνήθειες.³⁷

2.1.3 Άγχος και κοινωνικό στίγμα

Το άγχος και το κοινωνικό στίγμα που σχετίζονται με την εξάπλωση της πανδημίας πολλαπλασιάζονται. Η παραπληροφόρηση και η ψευδής κοινοποίηση ειδήσεων για την πανδημία είναι στρεσογόνοι παράγοντες κοινωνικού στίγματος και οδηγεί τα άτομα που έχουν ενεργά συμπτώματα να διστάζουν να το αποκαλύψουν ή να ζητήσουν βοήθεια. Ο τρόπος που χρησιμοποιείται από τα κοινωνικά μέσα για την ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την εξέλιξη της πανδημίας COVID-19 μπορεί να οδηγήσει σε γενικευμένο φόβο και πανικό.²⁶ Ο φόβος και η άγνοια των κοινωνικών επιπτώσεων της πανδημίας φέρνει σε ρήξη τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας με τις κυβερνήσεις, με τις τελευταίες να μη δείχνουν κατανόηση ότι ο φόβος της προσβολής από τον ιό θα μπορούσε να είναι πιο καταστροφικός από τον ίδιο τον ιό¹⁰ και εξαπλώνεται γρηγορότερα από τον ίδιο τον ιό. Τα άτομα που νοσούν από τον κορωνοϊό καλούνται να αντιμετωπίσουν το άγχος της ασθένειας, τη σωματική ταλαιπωρία, το φυσικό διαχωρισμό από τα αγαπημένα τους πρόσωπα, την απομόνωση και το κοινωνικό στίγμα. Μερικοί άνθρωποι στρέφονται στο αλκοόλ, στα ναρκωτικά και στις δυνητικές εθιστικές συμπεριφορές, όπως ο τζόγος. Η οικονομική αστάθεια από μόνη της αυξάνει την κατανάλωση αλκοόλ και αυτή με τη σειρά της τα επεισόδια της ενδοοικογενειακής βίας. Η διαφορά, όμως, σε αυτή την πανδημία είναι ότι η κατανάλωση γίνεται μέσα στο σπίτι εξαιτίας της αναστολής των επιχειρήσεων. Τα άτομα καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες αλκοόλ, προκειμένου να διαχειριστούν τα αρνητικά συναισθήματα και η οικογενειακή σύγκρουση γίνεται αναπόφευκτη.³⁷

Από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι οι γυναίκες αποτελούν συχνότερα θύματα ενδοοικογενειακής βίας σε ποσοστό 28,4%, έναντι 13,6% των ανδρών σε παγκόσμιο επίπεδο. Ωστόσο, η οικιακή κακοποίηση των ανδρών αποτελεί εξίσου ένα μείζον θέμα της τρέχουσας πανδημίας και είναι άτοπο να θεωρείται λιγότερης σοβαρότητας σε σχέση με την κακοποίηση

των γυναικών. Το Ηνωμένο Βασίλειο ανακοίνωσε την κοινωνική αποστασιοποίηση των πολιτών στις 23 Μαρτίου του έτους 2020, με αποτέλεσμα να παγιωθεί ολοκληρωτικά στο σπίτι τα θύματα με τους θύτες τους. Το σπίτι, αντί να αποτελεί ένα καταφύγιο ηρεμίας και ασφάλειας, έγινε ένα μέρος απομόνωσης των θυμάτων με αυξημένα επίπεδα άγχους. Μεταξύ των ανδρών παρατηρούνται αυξημένα επίπεδα άγχους και φόβου, τόσο για την ιδέα μόλυνσης από τον ιό, όσο και για το ενδεχόμενο να χαθεί κάποιο αγαπημένο πρόσωπο, αυξημένη οικονομική ανασφάλεια και έλλειψη επικοινωνίας με τη φύση. Οι άντρες υποφέρουν τόσο από σωματική, όσο και από συναισθηματική κακοποίηση και συχνά δεν αναγνωρίζουν τη σοβαρότητα της κακοποίησης. Η μόλυνση από SARS-CoV-2 μπορεί, τέλος, να αυξήσει τον κίνδυνο βλάβης στους ιστούς των όσχεων και οι συνέπειες του COVID-19 στην αρσενική σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία δεν είναι ακόμη γνωστές.^{23,37}

Οι άντρες φαίνεται να νοσούν συχνότερα από τη νόσο COVID-19 λόγω χαμηλότερων ανοσολογικών αντιδράσεων, μεγαλύτερης χρήσης τσιγάρου και αλκοόλ, μειωμένη συμμετοχή στην πρόληψη (πλύσιμο χεριών, χρήση μάσκας) και καθυστερημένη αναζήτηση ιατρικής περίθαλψης. Επομένως, οι γυναίκες θα αναλάβουν τη φροντίδα και την περίθαλψή τους στο σπίτι. Αυτό θα αυξήσει τον κίνδυνο να μολυνθούν και οι ίδιες από τον ιό, θα ενισχύσει τις γυναικείες οικιακές υποχρεώσεις, με αποτέλεσμα την υψηλή πιθανότητα να γίνουν θύμα ενδοοικογενειακής βίας.⁹ Η μείωση του εισοδήματος, ειδικά για τους άνδρες, οδηγεί σε μειωμένη οικονομική ασφάλεια και την επιθυμία για περισσότερο έλεγχο στις συντροφους τους. Αυτή η κατάσταση μπορεί να επιδεινωθεί στην περίπτωση που η γυναίκα είναι εργαζόμενη και ο άνδρας όχι. Στην περίπτωση που η γυναίκα είναι άνεργη απογειώνεται η μειονεκτική θέση της, γίνεται περεταίρω ευάλωτη προς τη συζυγική βία, εξαρτάται όλο και περισσότερο από τον σύντροφό της και την καθιστά «κλειδωμένη» μαζί του σωματικά και συναισθηματικά.

Επιπρόσθετα, η αύξηση της οικιακής βίας οφείλεται στο γεγονός ότι η κοινωνική απομόνωση λόγω της πανδημίας έρχεται να προσθέσει επιπλέον οικιακές υποχρεώσεις και εργασίες που αποτελούν κατά κανόνα γυναικεία υπόθεση.¹⁹ Οι γυναίκες αποτελούν το 70% των εργαζομένων στον τομέα της υγείας παγκοσμίως και υπηρετούν στην πρώτη γραμμή της αναχαίτισης της πανδημίας. Στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, εκτιμάται ότι περισσότερες από 18 εκατομμύρια γυναίκες θα χάσουν την τακτική πρόσβαση σε αντισυλληπτικές θεραπείες. Σε ιδεολογικό επίπεδο στην πολιτεία του Μίσιγκαν στις Η.Π.Α., όταν η κυβερνήτης Γκρέτσεν Γουίττερ ζήτησε από τον πρόεδρο Τραμπ να εξοπλίσει την

πολιτεία με εξοπλισμό ατομικής προστασίας και να ενισχύσει τα νοσοκομεία με αναπνευστήρες και προσωπικό, εκείνος έδωσε εντολή σε όλα τα κυβερνητικά στελέχη να μην ανταποκρίνονται στις κλήσεις της «γυναίκας του Μίσιγκαν». Τέτοια σχόλια δημιουργούν κλίμα εχθρότητας και αρνητικότητας απέναντι στις γυναίκες.¹⁷

Το βάρος της φροντίδας για όσους έχουν μολυνθεί από τον ιό και οι διαταραχές της καθημερινής ρουτίνας(κλείσιμο σχολείων, αλλαγές στα πρότυπα εργασίας), είναι πιθανό ανήκουν δυσανάλογα στις γυναίκες, με τους περισσότερους άνδρες συντρόφους να μην αναγνωρίζουν ότι οι γυναίκες δεν είναι πλέον μόνο νοικοκυρές μέσα στο σπίτι και να μην εφαρμόζουν κοινή γονική και οικιακή εργασία.³⁸ Η κατασκευή του γυναικείου στερεοτυπικού ρόλου συνδέει τις γυναίκες με την ευαισθησία, την ενστικτώδη και τη διαισθητική ικανότητα και τις θέλει αφοσιωμένες μόνο στην οικογένεια. Οι γυναίκες κατέχουν πολλαπλό ρόλο στην κοινωνία ως μητέρα, σύζυγος, εργαζόμενη, νοικοκυρά και καλούνται τώρα να εργαστούν από το σπίτι, να κρατούν τα παιδιά τους απασχολημένα και δημιουργικά μέσα σε αυτό και να διαχειριστούν όλες τις αυξανόμενες ανάγκες των μελών της οικογένειας. Τελικά, αυξάνεται ο φόρτος της οικιακής εργασίας, με τις ίδιες να αισθάνονται εγκλωβισμένες.¹⁹

2.2 Επίδραση και μετρίαση των επιπτώσεων της πανδημίας από τις ψυχιατρικές υπηρεσίες

Η διακοπή των κοινωνικών και προστατευτικών δικτύων μπορεί να επιδεινώσει περαιτέρω την έμφυλη βία και τις συνέπειές της. Οι βασικές υπηρεσίες υποστήριξης, όπως τηλεφωνικές γραμμές, κέντρα αντιμετώπισης κρίσεων, καταφύγια και νομικές υπηρεσίες προστασίας αναστέλλουν τη λειτουργία τους, με αποτέλεσμα τη μειωμένη πρόσβαση των κακοποιημένων γυναικών σε ασφαλή περιβάλλοντα.¹ Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, τα κακοποιημένα άτομα αναγκάζονται να παραμένουν ολόκληρη μέρα μαζί με τους θύτες τους, καθώς και μακριά από κάθε μορφή βοήθειας. Εξαιτίας της ταχείας μετάδοσης του ιού, μεγάλο ποσοστό του προσωπικού που εργάζεται στις δομές ψυχικής φροντίδας μετακινήθηκε στα νοσοκομεία αναφοράς για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Η αναδιάταξη του προσωπικού διαταράσσει τη συνέχεια της παρεχόμενης φροντίδας και τα δια ζώσης ραντεβού ακυρώνονται. Αυξάνονται οι παράγοντες κινδύνου για βίαιη συμπεριφορά λόγω έλλειψης συνεχούς και αποφασιστικής παρακολούθησης και τα άτομα με ψυχική νόσο τόσο ως θύματα, όσο και ως θύτες θα αντιμετωπίσουν πολλές δυσκολίες στην προσωπική και οικογενειακή τους ευημερία.¹⁵

Η κακομεταχείριση, η κακοποίηση και η παραμέληση στην πρώιμη ηλικία φαίνεται να προκαλεί κακή ρύθμιση συναισθημάτων, αυξημένη αποφυγή, συναισθηματική καταστολή, έκφραση αρνητικών συναισθημάτων και μειωμένη αναζήτηση για βοήθεια. Στην πανδημία, εκτός από τη συνεχή παραμονή των θυμάτων με τους θύτες τους, παρατηρήθηκε και απομάκρυνση από τα οικεία πρόσωπα που θα μπορούσαν να επικυρώσουν τη βία και να βοηθήσουν. Οι δράστες οικιακής βίας ενδέχεται να περιορίσουν περαιτέρω την πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής και ψυχικής υποστήριξης από επίσημα και ανεπίσημα δίκτυα και οι γυναίκες να έχουν λιγότερη επαφή με την οικογένεια και τους φίλους τους.⁹ Οι κοινωνικές υπηρεσίες και τα καταφύγια διατήρησαν μόνο το βασικό προσωπικό και τα περισσότερα προγράμματα υποστήριξης λάμβαναν χώρα εξ αποστάσεως. Αυτή τη στιγμή, τα θύματα των καταφυγίων βιώνουν μια προσωπική αναμονή και ανησυχούν για τη λειτουργία τους. Η δυνατότητα χρήσης σχεδίου διαφυγής από το καταχρηστικό περιβάλλον μοιάζει απίθανη.³⁹

Στην κομητεία Jianli, στην επαρχία Hubei της Κίνας, η αστυνομική υπηρεσία ανέφερε τριπλασιασμό των υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας τον Φεβρουάριο του 2020, σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2019, εκτιμώντας ότι το 90% των περιπτώσεων σχετίζεται με την πανδημία COVID-19.⁴⁰ Οι παππούδες δεν επισκέπτονται πλέον το σπίτι, αφού δόθηκε εντολή να αυτό-απομονωθούν οι ηλικιωμένοι. Η επιθετικότητα είναι εγγενές χαρακτηριστικό στον άνθρωπο και μπορεί να καταλήξει σε ακραία μορφή βίας από αφανισμό φυσικού προσώπου μέχρι αυταρχική υποταγή και εκμετάλλευση. Εξαιτίας της πολυπλοκότητας του ιού και της άγνοιας της θεραπείας του, τα άτομα κυριαρχούνται από αβεβαιότητα, με το φόβο και την ανησυχία να αυξάνονται. Το άτομο κατακλύζεται από πόνο και νιώθει μεγάλο κενό που εγκλωβίζεται στο σπίτι.⁹

Η ενδοοικογενειακή βία αναφέρεται σε έναν αριθμό κακοποιήσεων που συμβαίνουν μέσα σε οικείο περιβάλλον. Η βία μεταξύ οικείων συντρόφων λαμβάνει χώρα από τωρινούς ή πρώην συντρόφους. Η βιβλιογραφία επικεντρώνεται στη βία κατά των γυναικών διότι επηρεάζονται δυσανάλογα από το φαινόμενο, χωρίς αυτό να διαψεύδει ότι συμβαίνει και στους άνδρες και στις ομοφυλοφιλικές σχέσεις. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι πολίτες παραμένουν στο σπίτι και βγαίνουν μόνο για να αγοράσουν τροφή, φάρμακα ή να εργαστούν, όταν η δυνατότητα της τηλεργασίας δεν υφίσταται. Το σπίτι δεν αποτελεί πάντα ασφαλές μέρος, αλλά σημείο όπου λαμβάνει χώρα η σωματική, ψυχική και σεξουαλική βία, χωρίς εξωτερική επίβλεψη από οικεία πρόσωπα ή γείτονες. Οι αυστηροί περιορισμοί μετακίνησης κλείνουν τους δρόμους διαφυγής, δημιουργείται το σύνδρομο της «κλειστής πόρτας» και

δίνεται μεγαλύτερη ελευθερία στους κακοποιούς να δρουν με άνεση, χωρίς έλεγχο και συνέπεια.⁴¹ Η Γαλλία και η Ιταλία εν μέσω πανδημίας μετέτρεψαν τα κλειστά ξενοδοχεία σε καταφύγια κακοποιημένων ατόμων.⁴² Μερικές επιπτώσεις της παρατεταμένης απομόνωσης αποτελούν η αυπνία, ο φόβος για την προσβολή από τον ιό, η απογοήτευση και η ευερεθιστότητα. Τα άτομα με προϋπάρχουσες ψυχικές νόσους αποτελούν ευάλωτες κοινότητες και έχουν υψηλότερες πιθανότητες να προσβληθούν από τον ιό SARS-COV-2 λόγω χαμηλής ποιότητας υγείας.⁴³

Η ενδοοικογενειακή βία έχει κλιμακωθεί σε όλο τον κόσμο. Μία από τις σοβαρότερες εκδηλώσεις κακοποίησης μεταξύ συντρόφων αποτελεί η οικιακή ανθρωποκτονία και ο αυξανόμενος αριθμός των ανθρωποκτονιών υπογραμμίζει τις καταστροφικές, ακούσιες συνέπειες της πανδημίας στα θύματα της κακοποίησης. Υπάρχουν αναφορές για εκούσιες απόπειρες δολοφονίας ατόμων που νοσούν από τον κορωνοϊό SARS-COV-2 και δεν τηρούν τους κανόνες κοινωνικής απομόνωσης, ενώ εντύπωση προκαλεί η δολοφονία μιας γυναίκας από τον σύντροφό της που νόμιζε ότι ήταν θετική στον κορωνοϊό, ενώ η νεκροψία στη συνέχεια έδειξε ότι τόσο εκείνη, όσο και ο σύντροφος ήταν αρνητικοί.¹⁵ Μία από τις πιο σοβαρές συνέπειες της σωματικής κακοποίησης είναι ο τραυματικός εγκεφαλικός τραυματισμός. Η συνύπαρξη της οικιακής βίας και της πανδημίας COVID-19 δημιουργεί αύξηση ενός «αόρατου τραύματος» και υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθεί μία επιπλέον πανδημία με γυναίκες που αγωνίζονται να ζήσουν με τις συνέπειες ενός μη διαγνωσμένου τραυματικού εγκεφαλικού τραύματος.²²

Τα αυξημένα επίπεδα ενδοοικογενειακής βίας είναι ανησυχητικά και είναι πιθανό να μεταδίδεται μεταξύ των γενεών. Το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται το άτομο, από τα πρώιμα στάδια της ζωής του, έχει θεμελιώδη επίδραση στην ανάπτυξη και επηρεάζει τη συμπεριφορά και την ευαισθησία του στις ασθένειες. Οι γυναίκες που υπέστησαν βία κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, είναι πιθανό να γεννήσουν πρόωρα και τα παιδιά να αναπτύξουν ανασφαλείς προσκολλήσεις, επιθετικές συμπεριφορές, μειωμένη κοινωνικότητα και χαμηλή ποιότητα υγείας. Οι δυσμενείς εμπειρίες στην παιδική ηλικία, όπως η κακοποίηση και η παραμέληση, αυξάνουν τον κίνδυνο ψυχικής και σωματικής νόσου, κατάχρησης αλκοόλ, ναρκωτικών και βίας, διαιωνίζοντας ένα φαύλο κύκλο άγχους και δυσκολιών στο μέλλον.²⁷

Στο πλαίσιο της τρέχουσας πανδημίας COVID-19, φαίνεται πιθανό να υπάρξει αύξηση στο άγχος, στην κατάθλιψη, τη χρήση ουσιών, την ενδοοικογενειακή βία και με τα σχολεία κλειστά

η πιθανότητα της παιδικής κακοποίησης, είναι πολύ κοντά. Μέσω της πλατφόρμας της τηλε-εκπαίδευσης διενεργείται η εκπαίδευση των παιδιών και των εφήβων. Ωστόσο δεν είναι προσβάσιμη για όλα τα παιδιά, αφού δεν έχουν όλοι πρόσβαση σε τεχνολογίες που επιτρέπουν την απομακρυσμένη συνδεσιμότητα.³³

Η κρίση της πανδημίας COVID-19 επηρέασε τους πολίτες σε κοινοτικό επίπεδο με ανταγωνισμό για την προτεραιότητα στα μειωμένα κοινωνικά δίκτυα, σε προσωπικό επίπεδο με την επιδείνωση προϋπάρχουσων ψυχικών διαταραχών και τη μειωμένη ικανότητα αντιμετώπισης της σύγκρουσης και της γονικής επίβλεψης καθώς και σε επίπεδο σχέσεων με αυξημένο φόρτο εργασίας, πολυπλοκότητα ρόλου στο σπίτι και αυξημένες υποχρεώσεις μέσα σε αυτό.³⁰ Εξαιτίας της αυξημένης μολυσματικής ικανότητας του ιού, παρατηρείται στο Ηνωμένο Βασίλειο μείωση της χρηματοδότησης για τις κοινωνικές υπηρεσίες, αφού οι κρατικές δαπάνες μοιράζονται στα νοσοκομεία αναφοράς και μειωμένη πρόσβαση για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας εξαιτίας του φόβου μόλυνσης από τον ιό.¹¹ Τα παιδιά αποτελούν την πιο ευάλωτη ομάδα κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Εξαιτίας της εξάπλωσης της πανδημίας, είναι πιθανό τα παιδιά που κατοικούν σε καταφύγια και σε δομές κοινωνικής υποστήριξης να χωριστούν από τους φροντιστές τους. Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ. τα παιδιά και οι μητέρες που βρίσκονται σε ήδη καταχρηστικό περιβάλλον, είναι πιο πιθανό να βιώσουν κάποια μορφή κακοποίησης κατά την κοινωνική απομόνωση, εξαιτίας του περισσότερου χρόνου που περνούν όλοι μαζί.⁴⁴

Κατά τη διάρκεια εκδηλώσεων μολυσματικών ασθενειών μεγάλης κλίμακας, όπως η νόσος COVID-19, οι γυναίκες αναγκάζονται να γεννήσουν χωρίς σύντροφο και χωρίζουν τη μητέρα από το νεογέννητο τέκνο αμέσως μετά τη γέννηση, στην περίπτωση που η μητέρα νοσεί από COVID-19. Η απομάκρυνση του βρέφους μπορεί να αποτελέσει παράγοντα μακροπρόθεσμης ψυχικής δυσφορίας στη λεχούσα και να αισθάνονται ακόμη πιο ευάλωτες και απομονωμένες λόγω έλλειψης κοινωνικής υποστήριξης. Επιπλέον, ορισμένες πολιτείες στις Η.Π.Α. άρχισαν να θεωρούν ορισμένες ιατρικές πράξεις ως εκλεκτικές και να τις ακυρώνουν μέχρι το πέρας της πανδημίας COVID-19, συμπεριλαμβανομένης της άμβλωσης. Γίνεται αντιληπτό ότι η παραπάνω διαδικασία παρεμβαίνει στο προσωπικό δικαίωμα των γυναικών να αποφασίζουν για το σώμα τους.²⁶

Ο Ο.Η.Ε. προειδοποιεί για «άνευ προηγουμένου κινδύνους για τα δικαιώματα, την ασφάλεια και την ανάπτυξη των παιδιών ανά τον κόσμο». Οι ακούσιες συνέπειες της καραντίνας θα

επιρεάσουν δυσανάλογα τα φτωχά παιδιά με το 75% των παιδιών που βρίσκονται ήδη υπό το όριο της φτώχειας να προέρχονται από μονογονεϊκές οικογένειες. Για τη UNICEF, χωρίς επείγουσα δράση, αυτή η κρίση υγείας κινδυνεύει να γίνει «κρίση για τα δικαιώματα των παιδιών». Τα φτωχά παιδιά ζούνε σε ανθυγιεινά περιβάλλοντα με χαμηλή ποιότητα διατροφής, χαμηλή ποιότητα αέρα και στέγασης και χρόνιο άγχος.²⁴

Τα άτομα που έχουν κακοποιηθεί, εκτός από τις ψυχικές επιπτώσεις, έχουν αυξημένο κίνδυνο να εμφανίσουν σωματικές συννοσηρότητες και υποκείμενα νοσήματα, όπως καρδιαγγειακή νόσο, χρόνιο πόνο, διαταραχές ύπνου, γαστρεντερολογικά προβλήματα, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και τραυματική εγκεφαλική βλάβη.⁹ Η έκθεση σε ακραίο ψυχικό και συναισθηματικό άγχος, όπως φυσικές καταστροφές, τραύμα, πόλεμος και συγκρούσεις είναι καθιερωμένοι παράγοντες κινδύνου για επεισόδια αθηροσκληρωτικής καρδιαγγειακής νόσου. Η φυσική και κοινωνική απομόνωση για αόριστο χρονικό διάστημα, ειδικά για τους ηλικιωμένους, μπορεί να προκαλέσει συναισθήματα μοναξιάς και καταθλιπτικά επεισόδια. Η American Heart Association αναγνωρίζει την κατάθλιψη ως επίσημο παράγοντα κινδύνου για κακή πρόγνωση σε ασθενείς με προϋπάρχουσα καρδιαγγειακή νόσο.³⁶ Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 διαταράσσεται η λειτουργία υπηρεσιών αναπαραγωγικής και σεξουαλικής υγείας των γυναικών, καθώς και η προγεννητική και μεταγεννητική φροντίδα. Οι οδοντίατροι και οι γναθοχειρουργοί αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες κατά την εξέταση των ασθενών εν μέσω πανδημίας, λόγω της φύσης διασποράς του ιού, με αποτέλεσμα να περιθάλπουν μέσω τηλε- επικοινωνιών τους ασθενείς τους, ρισκάροντας μία πιθανή επιδείνωση.⁴⁵

Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας βιώνουν κοινωνική απομόνωση από φίλους, συγγενείς, γείτονες, λειτουργική απομόνωση σε ένα δωμάτιο χωρίς βασικά προϊόντα ατομικής υγιεινής, επιτήρηση και έλεγχο καθημερινών δραστηριοτήτων.²³ Πολλοί φιλανθρωπικοί οργανισμοί και κέντρα υποστήριξης προειδοποίησαν για πιθανή αύξηση της οικιακής βίας, δεδομένου ότι πολλά θύματα και επιζώντες θα έπρεπε να απομονωθούν στο σπίτι με τους κακοποιούς τους, όπου πληρούνται και οι τρεις προϋποθέσεις έναρξης της βίας: ένας παρακινητής, ένας κατάλληλος στόχος και η απουσία εποπτείας. Ένα στα πέντε παιδιά παγκοσμίως υποφέρουν από κάποια μορφή κακοποίησης. Η πρακτική της καραντίνας χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά τον 12ο αιώνα για την αντιμετώπιση της πανδημίας της λέπρας. Στη νεότερη ιστορία, η καραντίνα επιλέχθηκε από τις κυβερνήσεις ως μέτρο περιορισμού των πανδημιών του ιού SARS-COV στην Κίνα και τον Καναδά το 2003 και του ιού Έμπολα στις χώρες της δυτικής

Αφρικής το 2014. Ακόμα κι αν η αύξηση της συχνότητας της παιδικής κακοποίησης είναι βραχύβια, τα αποτελέσματά της δεν είναι. Η κακοποίηση και η παραμέληση των παιδιών μπορεί να οδηγήσουν σε μακροχρόνιες συνέπειες στην υγεία, όπως διαταραχές ψυχικής υγείας, σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις, ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες και κατάχρηση ουσιών.¹³ Η παιδική κακοποίηση και παραμέληση έχουν συσχετιστεί με αυξημένα συμπτώματα ψυχικού τραύματος και αυτοκτονικές σκέψεις σε παιδιά ηλικίας 10-17 ετών. Η ηλικία των γονέων σχετίζεται αντιστρόφως ανάλογα με την παιδική κακομεταχείριση, με τους νεότερους γονείς να είναι πιο πιθανό να κακοποιήσουν και να παραμελήσουν τα παιδιά τους.³¹ Το παρατεταμένο κλείσιμο των σχολείων προκαλεί στα παιδιά αυξημένο κίνδυνο αίσθησης μοναξιάς, εθισμό στα βιντεοπαιχνίδια και στην πολύωρη παρακολούθηση διαδικτυακών επεισοδίων, αλλαγή στους βιολογικούς ρυθμούς και μειωμένη ποιότητα ύπνου, άμεση ή έμμεση κακοποίηση και παραμέληση και μαθησιακά κενά. Οι έφηβοι και οι νεαροί ενήλικες, έχοντας μεγαλύτερες δεξιότητες χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή και επιρροής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, διευκολύνουν την ευρεία διάδοση δηλώσεων για μελλοντικές πράξεις βίας.¹⁸

Αν και η ιατρική βιβλιογραφία δείχνει ότι τα παιδιά είναι λιγότερο ευαίσθητα στη νόσο COVID-19, πλήττονται περισσότερο από τον ψυχοκοινωνικό αντίκτυπο αυτής της πανδημίας. Τα παιδιά από περιθωριοποιημένες κοινότητες είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στη μόλυνση και μπορεί να υποφέρουν από παρατεταμένες κακές συνέπειες αυτής της πανδημίας, όπως παιδική εργασία, εμπορία παιδιών, παιδικός γάμος, σεξουαλική εκμετάλλευση και θάνατος. Τα παιδιά που είναι σε καραντίνα μέσα σε κοινωνικά ιδρύματα είναι οι χειρότεροι πάσχοντες, καθώς τους καθιστά απομονωμένους από τους γονείς τους.

Κατά τη διάρκεια της φυσικής απομόνωσης και του κλεισίματος των σχολείων τα παιδιά αναγκάζονται να παραμείνουν στο σπίτι. Εάν οι γονείς πρέπει να εγκαταλείψουν το σπίτι για να εργαστούν, τα παιδιά αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο παραμέλησης και πιθανής βλάβης. Εάν εργάζονται από το σπίτι, οι γονείς αναγκάζονται να προσπαθήσουν να ανταποκριθούν στις εργασιακές απαιτήσεις, ενώ ταυτόχρονα φροντίζουν τα μικρά παιδιά. Τα μικρά παιδιά είναι τα πιο ευάλωτα στην κακοποίηση, με τους υψηλότερους θανάτους που σχετίζονται με την παιδική κακοποίηση να αφορούν τα νήπια κάτω των 12 μηνών.²⁸ Τα σχολεία προσφέρουν παράθυρο ελευθερίας, πεδίο αλληλεπίδρασης με δασκάλους και συνομηλίκους, ψυχολογική παρηγοριά και διαδραματίζουν έναν επιμορφωτικό ρόλο στην προώθηση της σημασίας της προσωπικής υγιεινής, της φυσικής δραστηριότητας, της υγιεινής διατροφής και των σωματικών συνηθειών. Σύμφωνα με την UNESCO, 1,5 δισεκατομμύριο παιδιά και έφηβοι παγκοσμίως βρίσκονται υπό

το κλείσιμο των σχολείων για τη μείωση της εξάπλωσης του κορωνοϊού SARS-COV-2.³⁰ Παιδική παχυσαρκία και μειωμένη καρδιοαναπνευστική κατάσταση θα είναι αρνητικά αποτελέσματα αυτής της μακροπρόθεσμης σωματικής αδράνειας, ακανόνιστα πρότυπα ύπνου, δυσμενή σχέδια διατροφής, καθιστική ζωή και περισσότερες ώρες απασχόλησης με διαδικτυακά μέσα. Το μαθησιακό χάσμα θα διευρυνθεί μεταξύ παιδιών από οικογένειες χαμηλού και υψηλού εισοδήματος κατά τη διάρκεια αυτής της απομόνωσης.

Ένας σημαντικός αριθμός παιδιών δεν έχουν σταθερή κατοικία, απαιτούμενα βιβλία, κατάλληλο μέρος για εργασία στο σπίτι, υπολογιστές, πρόσβαση στο διαδίκτυο και πρόσβαση σε υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής. Επιπρόσθετα, τα παιδιά με διανοητική αναπηρία αντιμετωπίζουν το αίσθημα της περιθωριοποίησης και βασικές παιδικές ανάγκες όπως ο θηλασμός, κινδυνεύει, εάν η μητέρα είναι εργαζόμενη στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης.⁴

Η Ισπανία, η οποία επέβαλε κυρώσεις για όσους παραβίαζαν τους κοινωνικούς περιορισμούς, χαλάρωσε τελικά τον περιορισμό της για τις γυναίκες, σε περίπτωση που έφυγαν από τα σπίτια τους λόγω βίας. Στις 5 Απριλίου, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών κάλεσε όλες τις κυβερνήσεις να αποτρέψουν μια «τρομακτική παγκόσμια αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας» και στην ομιλία του πρόσθεσε ότι όλες οι κυβερνήσεις πρέπει να κάνουν την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών «βασικό μέρος των εθνικών τους σχεδίων αντιμετώπισης της πανδημίας COVID-19».⁴⁶

Η αποσύνδεση από θεσμικά, ιατρικά και άτυπα δίκτυα υποστήριξης καθιστά την ενδοοικογενειακή βία, περισσότερο από ποτέ, απομονωμένη και απειλητική για τη ζωή.⁶

Οι μετανάστριες χωρίς έγγραφα είναι πολύ ευάλωτες στην έμφυλη βία κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 λόγω της σωματικής και κοινωνικής απομόνωσης, του φόβου της επιβολής του νόμου, έλλειψης πληροφοριών σχετικά με τους διαθέσιμους πόρους, γλωσσικών εμποδίων και του νομικού καθεστώτος, αφού φοβούνται την απέλαση και τον χωρισμό από τα παιδιά τους.⁴⁷

Η καραντίνα αναγκάζει τους ευάλωτους ανθρώπους να μοιράζονται χώρο με τους επιτιθέμενους, γεγονός που προκαλεί κοινωνική προειδοποίηση. Η μαζική απελευθέρωση κρατουμένων για τη μείωση του κινδύνου μετάδοσης του κορωνοϊού SARS-COV-2 είναι μια άλλη ανησυχία. Εάν συνέβαινε κάτι τέτοιο, ο κίνδυνος για τα θύματα και τα νοικοκυριά θα

αυξανόταν, δεδομένου ότι οι βίαιοι παραβάτες, συμπεριλαμβανομένων των δραστών ενδοοικογενειακής βίας, θα ήταν μεταξύ των απελευθερωμένων.²⁰

Εάν τα περιστατικά βίας που αυξάνονται με την κοινωνική αποστασιοποίηση είναι πιο δύσκολο να αντιμετωπιστούν και πιο επιβλαβή, τότε μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο η ικανότητα ανταπόκρισης των αστυνομικών υπηρεσιών και των τοπικών κυβερνήσεων.⁸

Οποιοσδήποτε μπορεί να είναι θύμα κακοποίησης σε μια σχέση. Ωστόσο, η βιβλιογραφία καταδεικνύει ότι οι γυναίκες και τα παιδιά διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο, ενώ οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες υποφέρουν, συχνότερα, από αμέλεια ή παραμέληση. Η κακομεταχείριση δεν εκδηλώνεται πάντα ανοιχτά, αλλά γενικά ακολουθεί μια «κλίμακα βίας» που ξεκινά με εκφοβισμό, συνεχίζεται με απομόνωση, υποτίμηση και τελικά πλήρη κατάχρηση.²⁹

Οι ηλικιωμένοι ενήλικες είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι στον αντίκτυπο της πανδημίας COVID-19, με σοβαρές επιπλοκές και υψηλή θνησιμότητα μεταξύ ενηλίκων ηλικίας ίσης ή άνω των 65 ετών και εκείνων με συννοσηρότητες, όπως ο διαβήτης και οι καρδιαγγειακές παθήσεις, οι οποίες είναι πιο συχνές σε αυτόν τον πληθυσμό. Αυτούσια η κοινωνική απομόνωση είναι γνωστός παράγοντας κινδύνου για κακομεταχείριση ηλικιωμένων. Εξαιτίας της εξάπλωσης της πανδημίας και της αποφυγής συνωστισμού, οι ηλικιωμένοι που μένουν μόνιμα σε οίκους ευγηρίας υποχρεώνονται να αποχωρήσουν από εκεί και να μείνουν με κάποιο οικείο πρόσωπο ή φροντιστή. Οι ηλικιωμένοι ενήλικες που ήδη αντιμετωπίζουν κακομεταχείριση στο σπίτι ή ζουν με μέλη της οικογένειας κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου που διαφορετικά δεν συγκατοικούν, ενδέχεται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο κακοποίησης, ενώ ταυτόχρονα καθίσταται πιο δύσκολη η ανίχνευση. Για παράδειγμα, ένας ηλικιωμένος ενήλικας που κακοποιείται ή παραμελείται μπορεί να βρίσκεται σε περιορισμένο χώρο με τον δράστη και να μην μπορεί να επικοινωνήσει με φίλους, οικογένειες ή κοινότητες με ασφαλή τρόπο. Γείτονες, φίλοι ή άλλοι που συνήθως ελέγχουν ανεπίσημα τους ηλικιωμένους ενήλικες μπορεί επίσης να είναι απρόθυμοι να επισκεφθούν δεδομένου του κινδύνου έκθεσης στον ιό, τόσο για τον εαυτό τους όσο και για τους ηλικιωμένους ενήλικες, προκαλώντας περαιτέρω απομόνωση. Οι ηλικιωμένοι ενήλικες, ιδιαίτερα εκείνοι με λειτουργική και γνωστική εξασθένηση, θα έχουν μεγαλύτερη δυσκολία πρόσβασης σε βοήθεια.¹²

Καθώς πολλοί ηλικιωμένοι έχουν αποταμιεύσεις και λαμβάνουν σταθερά μηνιαία εισοδήματα, τα άνεργα μέλη της οικογένειας και άλλοι φροντιστές μπορεί να μπουν στον πειρασμό κλέψουν

τα χρήματα και να τα χρησιμοποιήσουν. Επιπλέον, ορισμένοι ηλικιωμένοι ενήλικες δεν διαθέτουν κινητά τηλέφωνα ή έχουν περιορισμένη ικανότητα επικοινωνίας λόγω γνωστικών ή σωματικών διαταραχών. Οι ανησυχίες για νοσηλεία κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ενισχύονται επειδή, εάν τα θύματα κακομεταχείρισης ηλικιωμένων μεταφερθούν σε τμήμα επειγόντων περιστατικών ενός νοσοκομείου, ενδέχεται να εκτεθούν στον ιό. Η αντιμετώπιση της κακομεταχείρισης ηλικιωμένων είναι δύσκολη ακόμη και υπό κανονικές συνθήκες και οι φροντιστές ενδέχεται να υποφέρουν από δευτερογενές μετατραυματικό στρες.¹²

3. ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πανδημία COVID-19 δεν είναι απλώς μια κρίση δημόσιας υγείας, αλλά μια κρίση για την ανθρώπινη ύπαρξη. Τα μέτρα κοινωνικής απομόνωσης και απαγόρευσης κυκλοφορίας πάρθηκαν και εφαρμόστηκαν εγκαίρως, προκειμένου να μην επιβεβαιωθεί η πρόβλεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας που θέλει τα κρούσματα της πανδημίας COVID-19 να αγγίζουν τα εκατό εκατομμύρια. Ωστόσο, ο ίδιος οργανισμός προέβλεψε ότι παράλληλα με την πανδημία COVID-19 θα εκκολάπτεται και μία δεύτερη πανδημία: αυτή της αύξησης της ενδοοικογενειακής βίας. Ως εκ τούτου, ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. έκανε «έκκληση για άμεση παγκόσμια εκεχειρία ώστε να επικεντρωθούμε στον κοινό μας αγώνα να ξεπεράσουμε την πανδημία. Ο τερματισμός της βίας δεν θα πρέπει να περιοριστεί μόνο στο πεδίο της μάχης, αλλά και σε όλα τα σπίτια, παγκοσμίως.»

Στο σύνολο των μελετών που συμπεριλήφθηκαν στη μελέτη, έγινε αναφορά σε όλα τα μέλη της οικογένειας (άνδρες, γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένοι) που ενδέχεται να κακοποιηθούν εν μέσω πανδημίας COVID-19. Μετά την προσεκτική ανάγνωση προέκυψε το συμπέρασμα για μια παγκόσμια αύξηση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας εν καιρώ πανδημίας. Τόσο οι συστηματικές ανασκοπήσεις που συμπεριλήφθηκαν, όσο και η τρέχουσα εργασία προβαίνουν στο γενικό συμπέρασμα ότι ο εγκλεισμός των θυμάτων στο ίδιο περιοριστικό περιβάλλον με το θύτη, η έλλειψη οικονομικών και κοινωνικών πόρων και ο φόβος μόλυνσης από τον ιό θα επενδύσουν στο φόβο των ατόμων, με αποτέλεσμα την αύξηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Ήδη τα πρώιμα στοιχεία από επίσημες κρατικές αρχές και από υποθέσεις περίθαλψης σε κοινωνικά και νομικά καταφύγια δείχνουν μία παγκόσμια αύξηση του φαινομένου που με τη σειρά του θα πυροδοτήσει ένα κυκλώνα σωματικών και ψυχικών διαταραχών.⁵³ Ωστόσο, από την αναζήτηση της βιβλιογραφίας προκύπτει ότι σε ορισμένες

χώρες ενώ αυξήθηκε το ποσοστό της οικιακής βίας, ο αριθμός των κλήσεων έκτακτης ανάγκης για ενδοοικογενειακή βία φαίνεται να παρέμεινε σταθερός. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός της στενής, καθημερινής επαφής των θυμάτων με τους θύτες εξαιτίας της απαγόρευσης της κυκλοφορίας.⁵¹ Στο ίδιο παράδοξο συμπέρασμα κατέληξαν όλες οι ανασκοπήσεις που μελέτησαν και κατέγραψαν τα ποσοστά αύξησης των κλήσεων για οικιακή βία πριν και μετά την έναρξη της πανδημίας COVID-19. Δεν υπήρξε σημαντική ετερογένεια μεταξύ των μελετών. Ωστόσο, η πανδημία του κορωνοϊού αποτελεί ένα κοινωνικοοικονομικό ζήτημα παγκόσμιας σημασίας και είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι τόσο η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, όσο και η συγγραφή της επιστημονικής μελέτης, έγινε σύμφωνα με τα τρέχοντα δεδομένα της πανδημίας, τα οποία αλλάζουν παράλληλα με τις ραγδαίες εξελίξεις.

Η ανικανότητα του θύματος να διαφύγει και η ανικανότητα προσφυγής σε εξωτερική βοήθεια θα απομονώσει περισσότερο τα κακοποιημένα άτομα και θα συμβάλει στην ανάπτυξη ψυχογενών διαταραχών. Πολλά καταφύγια κακοποιημένων ατόμων, τα οποία είχαν υψηλή ζήτηση πριν από την έξαρση του πανδημικού ιού, αρνήθηκαν να δεχτούν νέους κατοίκους λόγω της ανάγκης εφαρμογής μέτρων αποστασιοποίησης. Την ίδια τακτική κοινωνικού περιορισμού εφάρμοσαν και οι περισσότερες επιχειρήσεις και τα σχολεία παγκοσμίως, εφαρμόζοντας την τηλε-εργασία και την τηλε-εκπαίδευση, αντίστοιχα. Η ίδια η απομόνωση προκαλεί στο άτομο πλήξη, έλλειψη ενδιαφερόντων και παραίτηση, πόσο μάλλον η περίπτωση να απομονωθεί με ένα άτομο που ασκεί οικιακή βία.⁵²

Η αναγνώριση της οικιακής κακοποίησης περιλαμβάνει ερωτήσεις κλειστού τύπου, έτσι ώστε στην περίπτωση που ο θύτης είναι παρών, να μην είναι ικανός να αντιληφθεί τις δοθείσες πληροφορίες. Εάν η αιτιολογία του τραύματος αποδειχτεί ως αποτέλεσμα βίας, είναι απαραίτητο να αποσαφηνιστεί αν συνέβη παρουσία παιδιών, ώστε να ενημερωθούν οι αντίστοιχες κοινωνικές υπηρεσίες. Στην περίπτωση ταυτόχρονης παιδικής κακοποίησης, η προστασία των παιδιών υπερισχύει του ιατρικού απορρήτου του ασθενούς, ανεξάρτητα αν συναινεί ο ασθενής ή όχι. Η γλώσσα του σώματος και ο μη επικριτικός τόνος φωνής είναι απαραίτητα για να αποκαλυφθεί το περιστατικό και η κατάλληλη στιγμή είναι με ερωτήσεις για το πού, πώς και πότε συνέβη το συμβάν.⁴⁹ Οι μηχανισμοί πρόληψης, παρακολούθησης, αναφοράς και παρέμβασης σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας είναι απαραίτητοι και μπορούν να περιλαμβάνουν επαγγελματίες ψυχικής υγείας (ψυχίατροι, ψυχολόγοι, νοσηλευτές, κοινωνικοί λειτουργοί) να ρωτούν τους ανθρώπους άμεσα και επανειλημμένα εάν αισθάνονται ασφαλείς στο σπίτι τους, μέσω τηλεφώνου (αριθμοί χωρίς χρέωση) ή μέσω διαδικτύου, να

προσφέρουν συνεχή θεραπεία σε αλκοολικούς και χρήστες ναρκωτικών, είτε μέσω επαφής πρόσωπο με πρόσωπο είτε μέσω τηλεϊατρικής και κοινοτικές πρωτοβουλίες που διασφαλίζουν ότι οι πολίτες γνωρίζουν τον αυξημένο κίνδυνο ενδοοικογενειακής βίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας και τους ενθαρρύνουν να ελέγχουν τους γείτονες, τους φίλους και την οικογένειά τους (ενώ τηρούν τους κανονισμούς κοινωνικής απόστασης) και να αναφέρουν προειδοποιητικά σημάδια στις τοπικές αρχές.²⁰

Επομένως, τα σημάδια αύξησης της ενδοοικογενειακής βίας κάνουν όλο και πιο απαραίτητη την ανάπτυξη μιας θεραπευτικής σχέσης εμπιστοσύνης με τα κακοποιημένα άτομα που θα επιτευχθεί μέσω της ευαισθητοποίησης της πρωτοβάθμιας φροντίδας σε θέματα ψυχικής υγείας, την ενίσχυση των κοινωνικών απαντήσεων από τις νομικές υπηρεσίες, τα καταφύγια και των παρευρισκόμενων στη βία, τη σύλληψη των δραστών και την επιβολή περιοριστικών μέτρων και φραγμών.¹⁵

Είναι απαραίτητο να αναγνωριστεί, κυρίως από τους εργοδότες, η «άτυπη εργασία» που προσφέρουν οι γυναίκες μέσα στο σπίτι, οι προσπάθειές τους για εξισορρόπηση εργασίας και οικογένειας και να εξετάσουν το σενάριο εφαρμογής πιο ευέλικτων προτύπων εργασίας.³⁸

Οι κυβερνήσεις έχουν «ηθική υποχρέωση» να διασφαλίσουν την ορθή λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών και να επεκτείνουν τις γραμμές υποστήριξης, λόγω αυξημένης ανάγκης κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η κοινότητα της δημόσιας υγείας οφείλει να διασφαλίσει ότι οι υπάρχουσες υπηρεσίες υγείας και οι κοινωνικές δομές που προορίζονται να υποστηρίξουν τις γυναίκες ενόψει των μοναδικών αναγκών τους, δεν θα διακοπουν μετά το πέρας της πανδημίας COVID-19. Η συνεχής λειτουργία των δομών θα αποτρέψει τις κακοποιημένες γυναίκες να επιστρέψουν πίσω στον καταχρηστικό σύντροφο.⁴⁶

Κάθε πάροχος υγειονομικής περίθαλψης έχει ατομική ευθύνη και οφείλει να αναγνωρίζει περιστατικά βίας μεταξύ οικείων συντρόφων και να τους παραπέμπει στις τοπικές, κοινωνικές υπηρεσίες. Εκστρατείες, όπως «Safe Word», « Signal for Help» και «Μάσκα-19» δημιουργήθηκαν για να μπορέσουν τα κακοποιημένα άτομα να εκπέμψουν διακριτικά αιτήματα βοήθειας. Προκειμένου να εκπαιδευτούν οι επαγγελματίες υγείας στα θέματα ενδοοικογενειακής βίας, υπάρχουν επικυρωμένες ιστοσελίδες όπου θα βελτιώσουν τις γνώσεις και την άνεση τους για το συγκεκριμένο θέμα.⁴⁴ Σκοπός των επαγγελματιών υγείας είναι τόσο η αναγνώριση και η αντιμετώπιση της οικιακής βίας, όσο και η ευαισθητοποίηση των πολιτών. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης οφείλουν να προωθούν τη χρήση ανοιχτών γραμμών

υποστήριξης και την αποστολή γραπτού μηνύματος, στην περίπτωση που το θύμα μένει με το δράστη του σε μη ασφαλές περιβάλλον. Το πρόγραμμα «EDUCATE» ως μια πλατφόρμα για ορθοπεδικούς χειρουργούς και άλλους επαγγελματίες υγείας που ασχολούνται με ασθενείς με τραύμα, το «REAL TALK» ως ιστοσελίδα διαδικτυακής εκπαίδευσης και τα προγράμματα των πανεπιστημίων για εκπαίδευση στην οικιακή βία θα εκπαιδεύσουν τους επαγγελματίες στην αναγνώριση, στην ενσυναίσθηση και στην ακρόαση των κακοποιημένων ατόμων, προκειμένου να παραπεμφθούν σε κοινωνικό λειτουργό. Ορισμένοι ιατροί και επαγγελματίες υγείας επικοινωνούν με τους ασθενείς μέσω εφαρμογών τηλεϊατρικής. Ωστόσο, αυτή η μέθοδος είναι συχνά ανέφικτη, αφού ο δράστης και το θύμα είναι στο ίδιο απομονωμένο περιβάλλον. Στόχος των διακριτικών στρατηγικών επικοινωνίας είναι η δυνατότητα του ασθενή να χρησιμοποιεί την ασφαλή λέξη ή να δείχνει το σήμα για βοήθεια και να παραπέμπεται άμεσα στις αρμόδιες υπηρεσίες.¹⁴ Είναι θεμιτό, επαγγελματίες της πληροφορικής να εκπαιδεύσουν τους πολίτες στη γρήγορη χρήση των συσκευών τηλε- επικοινωνίας και στη διαγραφή του ιστορικού περιήγησης.⁵¹

Τα μέτρα κοινωνικής απόστασης και το κλείσιμο των σχολείων διακόπτουν την εκπαιδευτική καθημερινότητα των παιδιών και για ορισμένα παιδιά η έλλειψη διαδικτύου, ηλεκτρονικών συσκευών και ήσυχου χώρου στο σπίτι για μελέτη θα επιδεινώσει περαιτέρω τις ανισότητες στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Η κυβέρνηση σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές πρέπει να διασφαλίσει την πρόσβαση όλων των παιδιών σε υπολογιστή και στην ευρυζωνική σύνδεση.²⁴ Είναι απαραίτητο να προγραμματίσουμε το αναπόφευκτο της μοναξιάς και των επακόλουθων της, εξαιτίας της σωματικής και κοινωνικής απομόνωσης που επιβλήθηκαν. Τα παιδιά οφείλουν να ακολουθούν μία καθημερινή ρουτίνα εκπαίδευσης και δραστηριοτήτων, έτσι ώστε να μην αποκλίνουν από το πρόγραμμα που ακολουθούσαν πριν την καραντίνα. Η σωστή ευημερία των παιδιών δεν εξαρτάται μόνο για τη διατροφική και ιατρική περίθαλψη, αλλά και για κατάλληλη γονική συντροφιά. Στα παιδιά είναι αναγκαίο να αναγνωριστούν οι ασυμπτωματικοί φορείς και να διασφαλιστεί η σωστή γενική παιδιατρική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένου του ρουτίνας εμβολιασμού, της διατροφής και της υγιεινής. Οι γονείς και οι κηδεμόνες οφείλουν να εκπαιδεύσουν τα παιδιά να αγκαλιάσουν τις ατέλειές τους, να εξασκήσουν την πρακτική ελέγχου συναισθημάτων, φόβου, άγχους και να πράττουν με γνώμονα την καλοσύνη, δημιουργώντας έτσι μια «κατάσταση συναισθηματικής υγιεινής».³³ Οι παιδίατροι και οι επαγγελματίες παιδιατρικής φροντίδας μπορεί να μην είναι άτρωτοι στο άγχος

και την κόπωση, αλλά οφείλουν να βοηθήσουν και να υπερασπιστούν την κοινωνικά ευάλωτη ομάδα των παιδιών.³

Η αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας εν μέσω πανδημίας COVID-19 αποτελεί μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης και οι επιπτώσεις τις θα πλήξουν τα άτομα τόσο σε προσωπικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής οφείλουν να λάβουν υπόψη την ψυχική υγεία κατά τη διεξαγωγή αναλύσεων κόστους- οφέλους των στρατηγικών μετριασμού της εξάπλωσης του κορωνοϊού SARS-COV-2.²⁵ Οι ψυχολογικοί παράγοντες στον πληγέντα πληθυσμό διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ετοιμότητά του να συμμορφωθεί με τα μέτρα δημόσιας υγείας.³² Ο γενικός διευθυντής του Π.Ο.Υ, Hans Kluge, καλεί τους πολίτες να παραμείνουν σε επαφή με γείτονες, φίλους και συγγενείς και να αναφέρουν οποιοδήποτε περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας εντοπίσουν.¹⁸ Οι αστυνομικές δυνάμεις στην Ελλάδα επενδύουν σε δημόσιες εκστρατείες για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία κατά τη διάρκεια της πανδημίας και σε στρατηγικές που θα βοηθήσουν τους επιζώντες να αναζητήσουν βοήθεια.

Είναι επείγουσα ανάγκη να εφαρμόσουν όλοι οι πολίτες τα μέτρα περιορισμού για την καταστολή της εξάπλωσης του ιού, χωρίς ταυτόχρονη καταστολή της φωνής.⁴⁶ Κατά την τρέχουσα πανδημία, υπήρξε μια συνειδητοποίηση ότι οι εργαζόμενοι που είναι απαραίτητοι για την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας είναι εκείνοι που, στο παρελθόν, έχουν εκτιμηθεί λιγότερο και αυτό πρέπει να αλλάξει.²

Το 2019, ο πρόεδρος των Η.Π.Α. Donald Trump όρισε ως κακούργημα ενδοοικογενειακής βίας μόνο τη σωματική κακοποίηση και τη σεξουαλική παρενόχληση. Η παραπάνω πρόταση δεν υποστηρίζεται από καμία επιστημονική μελέτη και κοινότητα και θα έχει μεγάλο αντίκτυπο σε εκατομμύρια θύματα ενδοοικογενειακής βίας, διότι τα θύματα συναισθηματικής βίας δεν θα έχουν εύκολη πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες και θα μειωθεί η αναζήτηση πρακτικών βοήθειας.²² Είναι ζωτικής σημασίας να διατηρηθεί ισοτιμία λειτουργίας για τις υπηρεσίες σωματικής και ψυχικής υγείας, καθώς και η συνεχής δημόσια υποστήριξη και χρηματοδότηση των φιλανθρωπικών οργανώσεων, μαζί με πλήρως στελεχωμένες υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Η συνεχής παροχή και επέκταση των ψυχιατρικών δομών είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19, διότι σύμφωνα με το γενικό γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών « η τρέχουσα πανδημία απειλεί τα περισσότερα ανθρώπινα δικαιώματα». ¹⁵ Η βία των γυναικών αποτελεί το κλειδί για την εξίσωση των δύο

φίλων παγκοσμίως, ενώ οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας οφείλουν να υπενθυμίζουν στα άτομα να αναζητούν τον εσωτερικό διάλογο, την προσδοκία και την ελπίδα.⁹ Η τρέχουσα κρίση, ίσως, είναι μία ευκαιρία για αλλαγή και μεγαλύτερη ισότητα μεταξύ των φύλων στην εργασία και στο σπίτι.³⁸ Ωστόσο, η βία κατά των ανδρών, αν και είναι λιγότερο υψηλή σε σχέση με των γυναικών, είναι ίση με τη γυναικεία. Η εστίαση των μελλοντικών συζητήσεων πρέπει να αφορά τη μηδενική ανοχή της έμφυλης βίας και όχι το διαχωρισμό της.²¹

Οι ερευνητές είναι πιο απαραίτητο από ποτέ να συνεργαστούν με τους επαγγελματίες υγείας για τη διεξαγωγή ουσιαστικής έρευνας για τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα της πανδημίας COVID-19 και την προσφορά νέων ιδεών και προοπτικών σε απελπισμένες συνθήκες ζωής.³⁹ Οι παγκόσμιοι οργανισμοί προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προτείνουν στις οικογένειες εν μέσω καραντίνας να προγραμματίζουν παρέα το καθημερινό πρόγραμμα, να οργανώσουν την καθημερινή ρουτίνα με τρόπο ώστε να ενισχύεται το αίσθημα της συντροφικότητας και συνεργασίας και να προωθούν τη θετική σκέψη. Η καραντίνα και η διατήρηση της απόστασης βοηθούν τους συνανθρώπους -ιδιαίτερα τους ευάλωτους, ηλικιωμένους ή άτομα με σωματική αναπηρία και αποτελεί μία αλτρουιστική πράξη συλλογικής και ατομικής ευθύνης. Η ακούσια καραντίνα στο σπίτι μπορεί να προκαλέσει μια ποικιλία συναισθηματικών αντιδράσεων, όπως σύγχυση, φόβο ή άγχος. Αυτά τα συναισθήματα είναι απολύτως κατανοητά και η παραδοχή τους θα βοηθήσει στην τελική αποδοχή.³⁰

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Tung K, Gaoshan J, Ahonsi B et al. Sexual and reproductive health (SRH): a key issue in the emergency response to the coronavirus disease (COVID- 19) outbreak. *Reprod Health BMC* 2020, 17:59
- 2) Ghosal R. Twin public health emergencies: Covid-19 and domestic violence. *Indian J Med Ethics* 2020, (-):1-5
- 3) Elman A, Breckman R 2, Clark S et al. Effects of the COVID-19 Outbreak on Elder Mistreatment and Response in New York City: Initial Lessons. *J Appl Gerontol* 2020, 39(7) :690-699
- 4) Bouillon-Minois J, Clinchamps M, Dutheil F. Coronavirus and Quarantine: Catalysts of Domestic Violence. *SAGE Journals* 2020, 6

- 5) Ghosh R, Dubey J M, Chatterjee S et al. Impact of COVID -19 on children: special focus on the psychosocial aspect. *Minerva Pediatr* 2020, 72(3):226-235
- 6) Sacco M, Caputo F, Ricci P et al. The impact of the Covid-19 pandemic on domestic violence: The dark side of home isolation during quarantine. *Med Leg J.* 2020, 88(2):71-73
- 7) Thomas E Y, Ashri Anurudran A, Robb K et al. Spotlight on child abuse and neglect response in the time of COVID-19. *Lancet Public Health* 2020, 5(7):371
- 8) Telles L, Valença A M, Barros A J S et al. Domestic violence in the COVID-19 pandemic: a forensic psychiatric perspective. *Braz J Psychiatry* 2020, (1)
- 9) Mazza M, Marano G, Lai C, Janiri L, Sani G Danger in Danger: Interpersonal violence during COVID-19 quarantine. *Psychiatry Res* 2020 Jul, 289:113046
- 10) Da Costa F A, Lee V, Leite S N. et al. Pharmacists reinventing their roles to effectively respond to COVID-19: A global report from the international pharmacists for anticoagulation care taskforce (i PACT). *J of Pharm Policy and Pract* 2020 Jun, (13) :12
- 11) Matoori S, Khurana B, Chadwick B M et al. Addressing intimate partner violence during the COVID-19 pandemic and beyond: how radiologists can make a difference. *Eur Radiol.* 2020, (6): 1–6
- 12) Mohler G, Bertozzi A L, Carter J et al. Impact of social distancing during COVID-19 pandemic on crime in Los Angeles and Indianapolis. *J Crime Justice* 2020, (68)
- 13) Humphreys K L, Myint M T, Zeanah C H. Increased Risk for Family Violence During the COVID-19 Pandemic. *Pediatrics* 2020, 146(1)
- 14) Bradley N L, DiPasquale A M, Dillabough K et al. Health care practioners' responsibility to address intimate partners violence related to the COVID-19 pandemic. *CMAJ* 2020 Jun, 192(22): 609-610
- 15) Gulati G, Kelly B D Domestic violence against women and the COVID-19 pandemic: What is the role of psychiatry? *Int J Law Psychiatry* 2020 Jul-Aug, 71:101594
- 16) Blackhall K K, Downie I P, Ramchandani P et al. Provision of Emergency Maxillofacial Service During the COVID-19 Pandemic: A Collaborative Five Centre UK Study. *Br J Oral Maxillofac Surg* 2020, 58(6):698-703
- 17) Piquero A R, Rilell J R, Bishopp S A et al Staying Home, Staying Safe? A Short-Term Analysis of COVID-19 on Dallas Domestic Violence. *Am J Crim Justice* 2020 Jun, 14: 1-35

- 18) Kaparounaki C K, Patsali M E, Mousa DP V. University students' mental health amidst the COVID-19 quarantine in Greece. *Psychiatry Res* 2020
- 19) Mansi V, Barikar C M, Soumitra D., Seshadri Sekhar C. COVID-19 and domestic violence against women. *Asian J Psychiatr* 2020 Oct, 53: 102227
- 20) O'Neil A, Nicholls S J, Julie Redfern J et al. Mental Health and Psychosocial Challenges in the COVID-19 Pandemic: Food for Thought for Cardiovascular Health Care Professionals. *Heart Lung Circ* 2020, 29(7):960-963
- 21) Warburton E, Raniolo G Domestic Abuse during COVID-19: What about the boys? *Psychiatry Res* 2020 Sep, 291:113155
- 22) Valera E M When Pandemics clash: Gendered violence-related traumatic brain injuries in women since COVID-19. *EClinicalMedicine* 2020 Jun 27, 24:100423
- 23) Gausman J, Langer A Sex and Gender Disparities in the COVID-19 Pandemic. *J Womens Health (Larchmt)* 2020 Apr, 29(4):465-466
- 24) Pereda N, Diaz-Faez D A Family violence against children in the wake of COVID-19 pandemic: a review of current perspectives and risk factors. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 2020,14:40
- 25) Fegert J M, Vitiello B, Plener P L et al. Challenges and Burden of the Coronavirus 2019(COVID-19) for child and adolescent mental health: a narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 2020, 14:20
- 26) Wenham C, Smith J, Morgan R Covid-19 is an opportunity for gender equality within the workplace and at home. *BMJ* 2020 Apr, 369: m1546
- 27) Roseboom T J Violence against women in COVID-19 pandemic: We need upstream approaches to break the intergenerational cycle. *BMJ* 2020, 369: 2327
- 28) Teo S S, Griffiths G. Child protection in the time of COVID-19. *J Paediatr Child Health* 2020, 56(6):838-840
- 29) Ferreira da Silva A, Estrela F, Soares C et al. Marital violence precipitating/intensifying elements during the Covid-19 pandemic. *Cien Saude Colet* 2020, (9): 3475-3480
- 30) Ragavan M I, Culyba A J, Muhammad F L et al. Supporting Adolescents and Young Adults Exposed to or Experiencing Violence During the COVID-19 Pandemic. *J Adolesc Health* 2020, 67(1): 18–20

- 31) Kofman Y B, Garfin D R Home Is Not Always A Haven: The Domestic Violence Crisis Amid The COVID-19 Pandemic. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy* 2020, 12(S1): 199-201
- 32) Lima C K T, Carvalho P M, Lima I et al. The emotional impact of Coronavirus 2019-nCoV (new Coronavirus disease). *Psychiatry Res* 2020 May, 287: 112925
- 33) Galea S, Merchant R M, Lurie N The Mental Health Consequences of COVID-19 and Physical Distancing: The Need of Prevention and Early Intervention. *JAMA Intern Med* 2020, 180(6): 817-818
- 34) Anurudran A, Yared L, Comrie C et al. Domestic violence amid COVID-19. *Int J Gynaecol Obstet* 2020, 150(2):255-256
- 35) Marques E S, Leite de Moraes C, Hasselmann M H et al. Violence against women, children, and adolescents during the COVID-19 pandemic: overview, contributing factors, and mitigating measures. *CSP Reports In Public Health* 2020, 36(4)
- 36) Hassan K, Prescher H, Wang F. Evaluating the Effects of COVID-19 on Plastic Surgery Emergencies: Protocols and Analysis From a Level I Trauma Center. *Ann Plast Surg.* 2020, (85): 161-165
- 37) Neil J. Domestic violence and COVID-19: Our hidden epidemic. *AJGP* 2020, (49)
- 38) Oakman J, Kinsman N, Stuckey R et al. A rapid review of mental and physical health effects of working at home: how do we optimize health? *BMC Public Health* 2020, 20:1825
- 39) Boserup B, McKenney M, Elkbuli A. Alarming trends in US domestic violence during the COVID-19 pandemic. *Am J Emerg Med* 2020, 38(12): 2753–2755
- 40) Chamsi-Pasha H, Chamsi-Pasha M, Albar M A Ethical dilemmas in the era of COVID-19. *Avicenna J Med* 2020 Jul-Sept, 10(3):102-105
- 41) Sharma A, Borah B S Covid-19 and Domestic Violence: an Indirect Path to Social and Economic Crisis. *J Fam Violence* 2020 Jul, 28: 1-7
- 42) Chandan S J, Taylor J, Bradbury-Jones C et al. COVID-19: a public health approach to manage domestic violence is needed. *Lancet Public Health* 2020, 5(6):309
- 43) Mackolil J Addressing psychological problems associated with the COVID-19 lockdown. *Asian J Psychiatr* 2020 Jun, 51:102156
- 44) Storz M A CHILD ABUSE: A HIDDEN CRISIS DURING COVID-19 QUARANTINE. *J Paediatr Child Health* 2020 Jun, 56(6): 990-991

- 45) Đapić, Mia Roje; Flander et al. Children behind closed doors due to covid-19 isolation: Abuse, neglect and domestic violence. *Arch. Psychiatry Res.* 2020, 2(56): 181-192
- 46) Poletti M, Raballo A. Letter to the editor: Evidence on school closure and children's social contact: useful for coronavirus disease (COVID-19)? *Euro Surveill* 2020, 25(17)
- 47) Dunkan K T, Weaver L J, Zakrison L T, et al. Domestic Violence and Safe Storage of Firearms in the COVID-19 Era. *Ann Surg* 2020, 272(2): 55-57
- 48) Moffitt P, Aujla W, Giesbrecht C J et al. Intimate Partner Violence and COVID-19 in Rural, Remote, and Northern Canada: Relationship, Vulnerability and Risk. *J Fam Violence* 2020, (19):1-12
- 49) Coulthard P, Hutchison I, Bell J A et al. COVID-19 domestic violence and abuse and urgent dental and oral and maxillofacial surgery care. *BDJ* 2020, 228: 923-926
- 50) Mahase E Covid-19: EU states report 60% rise in emergency calls about domestic violence. *BMJ* 2020 May, 369:1872
- 51) Gelder N, Peterman A, Potts A et al. COVID-19: Reducing the risk of infection might increase the risk of intimate partner violence. *EClinicalMedicine* 2020 Apr, 21:100348
- 52) Mallet J, Dubertret C, Le Strat Y Addictions in the COVID-19 era: Current evidence, future perspectives a comprehensive review. *Prog Neuropsychopharmacol Biol Psychiatry* 2020 Aug, 106:110070
- 53) Viveiros N, Bonomi A E. Novel Coronavirus (COVID-19): Violence, Reproductive Rights and Related Health Risks for Women, Opportunities for Practice Innovation. *J Fam Violence* 2020, (6): 1–5

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ»

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**«Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ
ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ SARS-COV-2»**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΑΣΠΑΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ

ΒΑΪΑ ΚΑΨΙΩΧΑ, Α.Μ. 6064201701005

ΤΙΤΛΟΣ: «Η ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ SARS-COV-2»
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: Οκτώβριος 2020
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: Ασπασία Παναγιώτου, Επίκουρος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
ΜΕΛΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: 1)Μαρία Τσιρώνη, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
2)Παναγιώτης Πρεζεράκος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Βαΐα Καψιώχα
ΕΙΔΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: Απλή ανασκόπηση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: . Στις 7 Ιανουαρίου 2020 οι κινεζικές αρχές αναγνώρισαν τον κορωνοϊό SARS-COV-2 ως αιτιώδη ιό για την ασθένεια που προκαλεί οξύ αναπνευστικό σύνδρομο και ονομάστηκε coronavirus disease (COVID-19). Στις 30 Ιανουαρίου 2020 η αύξηση των κρουσμάτων κηρύχτηκε ως κατάσταση έκτακτης ανάγκης για τη δημόσια υγεία και στις 11 Μαρτίου ο ΠΟΥ κήρυξε την πανδημία. Έως τις 11 Μαΐου 2020 η πανδημία COVID-19 ήταν υπεύθυνη για περισσότερα από 4 εκατομμύρια κρούσματα και 278.000 θανάτους παγκοσμίως.^{1,2} Τα μέτρα που κλήθηκαν να πάρουν οι κυβερνήσεις προκειμένου να περιορίσουν την ταχεία εξάπλωση του ιού και να αποφύγουν μία πιθανή υπερφόρτωση των συστημάτων υγείας αφορούσαν την κοινωνική αποστασιοποίηση και την απομόνωση στο σπίτι, το κλείσιμο των σχολείων και των επιχειρήσεων και την άρση πολλών δραστηριοτήτων.³ Η πανδημία COVID-19 και οι συναφείς πρακτικές σωματικής απομόνωσης είναι πιθανό να οδηγήσουν σε μια σειρά ψυχοκοινωνικών προκλήσεων που θα επηρεάσουν όλα τα μέλη της οικογένειας όπως φόβος, άγχος, μετατραυματικό στρες και αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας, ιδιαίτερα στις γυναίκες.^{4,5} Η ενδοοικογενειακή βία ορίζεται ως η σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική/ συναισθηματική βία που πραγματοποιείται σε οικιακό περιβάλλον και περιλαμβάνει μια πληθώρα συμπεριφορών προς τους οικείους συντρόφους, τους ηλικιωμένους και τα παιδιά.⁶ Η οικιακή βία φαίνεται να ευδοκιμεί εν μέσω πανδημίας εξαιτίας της οικονομικής αστάθειας, τις μειωμένες ευκαιρίες των θυμάτων για αναζήτηση βοήθειας από κάποιο οικείο πρόσωπο ή από τις νομικές και κοινωνικές υπηρεσίες, τη δυσκολία εγκατάλειψης

του καταχρηστικού περιβάλλοντος εξαιτίας του φόβου να κολλήσουν τον ιό έξω από το σπίτι. Όλες οι οικογενειακές υποχρεώσεις πρέπει να διεκπεραιώνονται μέσα στο σπίτι, προκαλώντας έντονες αντιπαραθέσεις και καυγάδες.⁷ Οι ασκούντες βία ελέγχουν τις οικονομικές δραστηριότητες, και τους πιθανούς πόρους και τα απειλούν με περαιτέρω βία αν δεν τηρήσουν τις εντολές τους. Έχει αποδειχτεί ότι οι συζυγικές εντάσεις και η ενδοοικογενειακή βία είναι εγγενώς συνδεδεμένες με την παιδική παραμέληση και κακοποίηση. Η αύξηση της βίας μεταξύ των γονέων εν μέσω κοινωνικής απομόνωσης εντείνει το φαινόμενο της παιδικής κακομεταχείρισης και επηρεάζει τα παιδιά τόσο σε συναισθηματικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.⁹

Οι υπηρεσίες και τα καταφύγια υποστήριξης ατόμων που έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία δεν είναι διαθέσιμα εξαιτίας της πανδημίας με αποτέλεσμα τα θύματα να μην μπορούν να αναζητήσουν βοήθεια και να παραμένουν σε εξουσιαστικές σχέσεις και έγκλειστα στο σπίτι με το θύτη τους. Σημειώνεται ότι η τηλεφωνική ή διαδικτυακή επικοινωνία των θυμάτων με τις κοινωνικές υπηρεσίες φαίνεται να χωλαίνει κατά τη διάρκεια της πανδημίας εξαιτίας της ικανότητας των καταχραστών να έχουν πλήρη έλεγχο των κλήσεων και των κινήσεων των θυμάτων μέσα στο σπίτι. Τέλος, εξαιτίας της ταχείας εξάπλωσης του ιού, οι περισσότεροι επαγγελματίες υγείας ψυχικής υγείας έχουν εγκαταλείψει τις θέσεις εργασίας τους και τοποθετήθηκαν σε θέσεις επείγουσας αντιμετώπισης του ιού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μη έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας.¹⁰

ΣΚΟΠΟΣ - ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΙ: Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί η διακύμανση της ενδοοικογενειακής βίας κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19.

Ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποιοι είναι οι παράγοντες που προκαλούν την ενδοοικογενειακή βία και πώς επηρεάστηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19;
- Ποια μέλη της οικογένειας επηρεάζονται άμεσα από το φαινόμενο της βίας;
- Πώς θα επηρεάσει η κοινωνική απομόνωση την αναγνώριση και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας;
- Ποιοι θα πρέπει να είναι οι βασικοί άξονες μιας ολιστικής προσέγγισης του φαινομένου από τις κυβερνήσεις και τις αρμόδιες υπηρεσίες;

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ: Θα γίνει απλή ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Θα αναζητηθούν ερευνητικά και συστηματικής ανασκόπησης άρθρα από τις βάσεις δεδομένων Pubmed, Scopus και από τη μηχανή αναζήτησης Google Scholar. Η βιβλιογραφία που θα χρησιμοποιηθεί στη μελέτη θα περιέχει άρθρα δημοσιευμένα το έτος 2020.

Χρονοδιάγραμμα εκπόνησης μελέτης:

- βιβλιογραφική ανασκόπηση (Ιούνιος 2020- Οκτώβριος 2020)
- συγγραφή επιστημονικής μελέτης (Νοέμβριος 2020- Ιανουάριος 2021)

Βασικές λέξεις κλειδιά που θα χρησιμοποιηθούν: covid-19,coronavirus pandemic, domestic violence, domestic abuse, intimate partner's violence

A .Κριτήρια εισαγωγής μελετών:

- Να αφορούν την περίοδο της πανδημίας COVID-19
- Να έχουν δημοσιευτεί το έτος 2020(Google Scholar)
- Να είναι δημοσιευμένα στην ελληνική ή αγγλική γλώσσα
- Ο τύπος του άρθρου να είναι: «original research», «note», «systematic review», ή «review»
- Να αφορά τα μέλη της οικογένειας ή τα ζευγάρια

B. Κριτήρια αποκλεισμού μελετών:

- Όταν αφορούν αποκλειστικά προηγούμενες πανδημίες
- Όταν αφορούν τη βία στην κοινότητα
- Όταν η γλώσσα του άρθρου είναι διάφορη της αγγλικής γλώσσας
- Όταν ο τύπος του άρθρου είναι «editorial»

Η αρχική ταξινόμηση των άρθρων θα γίνει με βάση τις παρακάτω κατηγορίες:

- 1) Η πανδημία COVID-19 και τα μέτρα κοινωνικού περιορισμού
- 2) Ο ορισμός, οι αιτίες και οι συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας
- 3) Η αναγνώριση και η αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19.

ANAMENOMENA ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: Μέσα από τη συστηματική ανασκόπηση που θα διεξαχθεί αναμένουμε να απαντήσουμε σε κάποια ερωτήματα ή να θέσουμε τα θεμέλια για τη δημιουργία νέων ερωτημάτων , σχετικά με τη διακύμανση της ενδοοικογενειακής βίας κατά την περίοδο της καραντίνας covid-19 και τους παράγοντες κινδύνου που την πυροδοτούν. Εξαιτίας της πολυπλοκότητας του ρόλου των γυναικών στην κοινωνία και στην οικογένεια, αναμένουμε να βρούμε περισσότερες αναφορές στις μελέτες για τις γυναίκες ως πρωταγωνιστές της βίας. Ωστόσο, δεν προβλέπεται να αποσαφηνιστεί αν η αύξηση ή η μείωση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας κατά την περίοδο της απομόνωσης οφείλονται εξ ολοκλήρου στην ίδια την απομόνωση. Τέλος, η διακοπή των κοινωνικών και προστατευτικών δικτύων καταπολέμησης της βίας αναμένεται να επιδεινώσει περαιτέρω τη βία μεταξύ των συντρόφων και της οικογένειας. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο για τη δημόσια υγεία να χαρακτηριστεί η τρέχουσα πανδημία ως ένα θέμα συνεχώς εξελισσόμενο που χρήζει περαιτέρω έρευνας και μελέτης.

ΗΘΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ – ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ: Πρόκειται για μια συστηματική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, οπότε δεν προκύπτουν ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: 1. Ghosal R. Twin public health emergencies: Covid-19 and domestic violence. *Indian J Med Ethics* 2020, (-):1-5

2. Neil J. Domestic violence and COVID-19: Our hidden epidemic. *AJGP* 2020, (49)

3. Tung K, Gaoshan J, Ahonsi B et al. Sexual and reproductive health (SRH): a key issue in the emergency response to the coronavirus disease (COVID- 19) outbreak. *Reprod Health BMC* 2020, 17:59

4. Ferreira da Silva A, Estrela F, Soares C et al. Marital violence precipitating/intensifying elements during the Covid-19 pandemic. *Cien Saude Colet* 2020, (9): 3475-3480

5. Sacco M, Caputo F, Ricci P et al. The impact of the Covid-19 pandemic on domestic violence: The dark side of home isolation during quarantine. *Med Leg J.* 2020, 88(2):71-73

6. Dunkan K T, Weaver L J, Zakrison L T, et al. Domestic Violence and Safe Storage of Firearms in the COVID-19 Era. *Ann Surg* 2020, 272(2): 55-57

7. Bouillon-Minois J, Clinchamps M, Dutheil F. Coronavirus and Quarantine: Catalysts of Domestic Violence. *SAGE Journals* 2020, 6

8. Ghosh R, Dubey J M, Chatterjee S et al. Impact of COVID -19 on children: special focus on the psychosocial aspect. *Minerva Pediatr* 2020, 72(3):226-235
9. Elman A, Breckman R 2, Clark S et al. Effects of the COVID-19 Outbreak on Elder Mistreatment and Response in New York City: Initial Lessons. *J Appl Gerontol* 2020, 39(7):690-699
10. Telles L, Valença A M, Barros A J S et al. Domestic violence in the COVID-19 pandemic: a forensic psychiatric perspective. *Braz J Psychiatry* 2020, (1)

